

FØRSTE STEG

NR. 4 / 2025

Et tidsskrift for barnehagelærere
fra Utdanningsforbundet

TEMA: Bærekraft

Slik jobber barnehagene **MED BÆREKRAFT**

I Hermine's barnehage tenker de bærekraft i alt de gjør: relasjoner, mat og gjenbruk. Barnehagelærerne har endret holdning til søppelsortering, viser en ny studie.

Ansvarlig redaktør
Line Fredheim Storvik
line@utdanningsnytt.no
93 04 20 94

KONTAKT
line@utdanningsnytt.no
Post: Første steg, Utdanningsforbundet,
Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Besøk: Hausmanns gate 17, Oslo
På nett: utdanningsnytt.no/forste-steg

ANNONSER
Grethe Ånerud, HS Media AS
utdanning@hsmedia.no
92 83 68 30

MEDLEMSSERVICE
Spørsmål om abonnement og
bladordningen, adresseendringer
og Min side:
medlem@udf.no
24 14 20 00

MIN SIDE
udf.no/min-side

ABONNEMENT
Ikke medlem, men ønsker
abonnement?
abonnement@utdanningsnytt.no
utdanningsnytt.no/abonnement

UTGIVER
Utdanningsforbundet

Bekreftet opplag: 30 074, ifølge
Fagpressens Mediekontroll

Første steg er medlem av Fagpressen
og redigeres etter Redaktørplakaten og
Vær Varsom-plakatens regler for god
presseskikk. Den som likevel føler seg
urettmessig rammet, oppfordres til å
ta kontakt med redaktøren. Pressens
Faglige Utvalg (PFU) behandler klager
mot pressen. Stoff i tidsskriftet kan bare
gjengis etter tillatelse fra redaktøren og
med kildehenvisning. Vi forbeholder oss
retten til å lagre og utgi stoffet i elektronisk
form fra vårt redaksjonsarkiv eller andre
databaser som vi har avtale med.

GRAFISK DESIGN
Mediamania
mediamania.no

TRYKK
Ålgård Offset
ISSN 1504-1891

Forsiden: Hermine i Norlandia
Skyttelveien barnehage
Foto: Anne Elisabeth Næss

Første steg nr. 1 2026
kommer **13. mars**.

U Utdanningsforbundet
F Fagpressen



Flere miljøbevisste barnehagelærere

Flom, skogbranner og styrtregn – klimaendringene er ikke lenger noe perifert, men noe vi kjenner stadig mer på også i Norge. Nå viser en ny rapport fra Opinion at 46 prosent av befolkningen er mer villig til å endre forbruket av hensyn til klimaet i dag enn for fem år siden. Også barnehagelærernes holdninger til å jobbe med bærekraft har endret seg, viser studier fra UiT Norges arktiske universitet. Da de selv fikk se hvordan avfall ble omgjort til fjernvarme og papir gjenbrukt til pizzaesker, fikk de kunnskap som gjorde at de ikke bare endret holdninger, men også endret vaner privat og i barnehagen.

Norske barnehager er gode på å jobbe med økologisk bærekraft, som søppel-sortering og å være ute i naturen. De er gode på sosial bærekraft, som vennskap. Forskerne bak studien ved UiT påpeker at bærekraft er så mye mer enn det. Det handler også om økonomisk bærekraft, som å høste og dyrke, reparere ting og være bevisst på matsvinn. Bærekraft handler også om politikk, som at barn får si ifra til politikerne hva de mener om at akebakken erstattes av nybygg.

Nordmenn er på toppen blant landene i verden med høyest materialforbruk, ifølge OECD. Ønsket om å ha en mer bærekraftig hverdag blir stadig større. Trender som norskprodusert mat, gjenbruk og reparasjon vokser i popularitet. Det underbygges også av Opinion sin

rapport *Forbruk og bærekraft* (2025). Her svarer 65 prosent at de mener myndighetene bør innføre strengere reguleringer for å tvinge forbrukere og bedrifter til mer klimavennlige valg. Og det kommer. En ekspertgruppe oppnevnt av regjeringen foreslår 79 nye tiltak for å redusere forbruk og fremme en sirkulær økonomi. Noen av tiltakene er

tekstilavgift på nye klær, reparasjonsordning for elektronikk og avgift på plastemballasje. Det skal bli dyrere å kjøpe nytt og enklere å gjenbruke, reparere og bruke res-

sursene vi har.

Barna tar etter oss voksne. Våre holdninger smitter over på barna. Viser vi at det er viktig å redusere matsvinn, og at det er kult å arve klær, så tar barna etter. Her kan barnehagelærerne utgjøre en forskjell. Jo mer de jobber helhetlig med bærekraft i barnehagen, jo mer kunnskap får barna. Kunnskap barna tar med seg hjem – og som kan påvirke foreldrene til en mer bærekraftig hverdag. 57 prosent sier de kan halvere forbruket sitt uten å miste livskvalitet, ifølge Opinion. Det kan være en god start.

«Våre holdninger smitter over på barna.»

Line

**Line Fredheim
Storvik**

ansvarlig redaktør
line@utdanningsnytt.no



FOTO: CHARLOTTE WIG

SIDEN SIST

har barnehagelærerutdanningen ved OsloMet feiret 90-årsjubileum med aktiviteter og foredrag for ansatte, studenter, fagfolk, barn og barnehagelærere. Her tar rektor Christen Krogh (t.v.) selfie sammen med statssekretær Synnøve Mjeldheim Skaar, instituttleder Kristin Danielsen Wolf og dekan Roger André Federici. Foto: Line Fredheim Storvik





32

Tema: Bærekraft

- 14 Barnehagen tenker bærekraft i alt de gjør
- 18 Barnehagen er selvforsynt med egg og grønnsaker
- 22 Samarbeider med foreldre om bleieslutt
- 26 Ny forskning: Barnehagelærerne endret holdning til søppelsortering
- 32 Ingunn lærer barna å lage naturkunst
- 36 Barn lærer språk med jord under neglene

Reportasjer

- 40 Barnehagelærerutdanningen ved OsloMet 90 år
- 48 Verdens første professor i barnehagematte
- 52 Her lærer barna å spre glede

Fag og forskning

- 56 Barns opplevelser med smådyr fører til utforskning
Sigve Ladstein og Sandra Bruvik
- 60 En gammel lær å gå-vogn ble til et sansebrett
Camilla Arnesen
- 62 Hva betyr det egentlig å samarbeide?
Carl Cato Wadel

Meninger

- 68 Barnehagene som sluttet å være hager
Elin Eriksen Ødegaard
- 75 Kontaktforum barnehage: Digital kommunikasjon er sjelden nøkkelen til eit godt barnehagetilbod
Anita Holm Cirotzki



18



48

HVER GANG

- 2 Leder
- 4 Barnehagen min: Johannes læringscenter innføringsbarnehage
- 8 Nyhetsblikk
- 10 Studentblikk **Liv Randi Erdal Bergsagel**
- 13 Styreblikk **Kristin Falck**
- 31 Jus: Skjerpede krav til arbeidsmiljøet for arbeidsgivere
Hanna-Cecilie Gram Jemtegaard
- 43 Min doktorgrad: Tor Mauritz Smedsrud
- 44 Mitt barnehageminne: Tete Lidbom
- 46 Rommet overrasker: Med klær som lerret
Trude Anette Brendeland
- 65 Nye bøker
- 74 Barnehager verden rundt

SAGT I DETTE TIDSSKRIFTET

«Vi snek oss inn i utetiden, og det endte med at hele barnehagen brant ned.»

TETE LIDBOM, SIDE 45



Les flere saker fra barnehagen på
utdanningsnytt.no/forste-steg



Følg oss på [@forstesteg](https://twitter.com/forstesteg)



MIN SIDE FOR
MEDLEMMER
udf.no/min-side

LEK: Sanselek med tørr og våt sand er en aktivitet pedagogisk leder Hanne Charlotte Aano gjør sammen med Naya (t.v.), Esil og Zeynep.

De tar imot barn FRA KRIG OG FLUKT

Innføringsbarnehagen er ikke helt som andre barnehager. De møter barn på flukt med større pedagogtetthet, mer kroppsspråk og tett foreldresamarbeid.

TEKST: GURO WAKSVIK FOTO: MARIE VON KROGH

«Situasjonen i verden med kupp og kriger styrer hvor barna kommer fra.»

Barnehagen min
Innføringsbarnehagen ved Johannes
læringssenter i Stavanger



Pedagogisk leder Hanne Charlotte Aano og barna er i full gang med dans til rytmeinstrumenter.

– Løp, løp, løp mine hester. Løp, løp, løp, stå, sier Aano.

Barna stanser opp og er musestille. Så forsetter leken.

– Dette er en fin måte å jobbe med regulering på, forteller Aano i innføringsbarnehagen ved Johannes læringssenter i Stavanger.

Mange av barna har mye bagasje og har opplevd krig og frykt. De trenger hjelp til å regulere følelsene sine. I barnehagen bruker de mye dans, sang og instrumenter.

– Det er som et felles språk og lett å være med på. Barna føler seg fort inkludert, sier styrer Elisabeth Helgesen.

Selv om det er fire språk på avdelingen, fungerer kommunikasjonen mellom barna godt. De har et slags universalspråk og bruker kropp, bevegelser og mimikk.

– Leken byr inn til fellesskap, og vi må finne alternative måter å kommunisere på, sier pedagogisk leder Hatice Aydin.

RESSURSSENTER

Da senteret skulle etableres, var visjonen å ta inn hele familien i ett bygg. De gamle produksjonslokalene til Viking gummi-fabrikk ble i 2004 omgjort til læringssenter med barnehage, skole og voksenopplæring.

– Fra da av ble vi et ressurscenter med et sterkt faglig miljø når det gjelder språk-opplæring, flerspråklighet, inkludering og mangfold, forteller Elisabeth Helgesen.

I 2022 ble barnehagen utvidet med en beredskapsavdeling med midlertidig

RYTMER: Gjennom musikk og dans opplever barna glede og tilhørighet og lærer å regulere følelser. Pedagogisk leder Hanne Charlotte Aano sammen med Zeynep, Zlata og Maksym.



TROMMER: I barnehagen bruker de dans, sang og instrumenter mye for å kommunisere med barna, som kommer fra ulike land.

– En av årsakene er at vi har høyere pedagogtethet, sier Helgesen.

TRYGGER FORELDRENE

– Vi jobber mye med relasjoner og trygghet. Med trygghet mener vi både kulturell, relasjonell, emosjonell og fysisk trygghet. Foreldrene skal også trygges. De er i et nytt land med en ny kultur. Vi legger stor vekt på foreldresamarbeidet, forteller Aydin.

Det som overrasker foreldrene mest, er pedagogens rolle, at de er på gulvet med barna og til stede hele dagen. De er også overrasket over at barna må delta i hverdagslige aktiviteter som å lage mat, dekke på og rydde.

– Vi setter grenser allerede fra barna er små, og vi er opptatt av selvstendighet. De skal lære å spise selv og kle på seg. Slik er det ikke i alle land, sier Aydin.

BEKREFTER OG UTFORDRER VERDIER

Foreldrene skal ikke komme inn i barnehagen og tenke at de skal legge fra seg sin identitet. Den skal de ta med seg.

– Vi er opptatt av å bekrefte foreldrene og tar med deres verdier inn i vår pedagogikk. Vi ønsker også at de skal utfordre sine verdier og måten de er foreldre på, understreker Aydin.

For at overgangen til ordinær barnehage skal bli trygg og god, drar barna, foreldrene og ansatte på besøk flere ganger.

Aano har 12 års erfaring fra en privat barnehage. Hun stortrives på Johannes.

Innføringsbarnehagen

Den hører til Johannes læringssenter i Stavanger.

Den tilbyr plass til alle barn av nyankomne flyktninger som er deltakere på introduksjonsprogrammet i Stavanger kommune.

Etter cirka ett år overflyttes barna til ordinær barnehage.

Barnehagen har introduksjonstiltaket *Barn og foreldre* for nyankomne familier, der de foresatte deltar en ettermiddag i uken i barnehagens hverdag.

riggete lokaler for å ta imot de mange ukrainerne som kom. Totalt har barnehagen kapasitet til 70 barn. I dag er det 32. Flere er på vei inn.

– Vi tar inn nye barn fortløpende. Så snart en familie er bosatt, inviterer vi inn, sier hun.

Tilbudet varer i omtrent et år. De fleste blir overført i august, da de ordinære barnehagene har inntak. Nå har 65 prosent av barna ukrainsk bakgrunn. De andre kommer fra Kongo, Syria, Afghanistan, Tyrkia og Jemen.

– Situasjonen i verden med kupp og kriger styrer hvor barna kommer fra. Da vi begynte i 2004, var det mange fra Sumatra. Så kom mange fra Midtøsten og Syria. Kulturen de kommer inn med, er spennende og viktig, og den preger oss, sier styreren.

Det er to pedagoger på hver avdeling og mange søknader til ledige stillinger.



PÅ KURS: Foreldrene med tolker er samlet til undervisning og erfaringsutveksling. I dag forteller pedagogisk leder Hanne Charlotte Aano om trygghetssirkelen.



BILDEKORT: Pedagogisk leder Hatice Aydin bruker ofte bildekort med symboler i kommunikasjon med barna.



SANSELEK: Pedagogisk leder Hatice Aydin koser seg med sanselek i sand sammen med Miyase (t.v.) og Milana.



NY KUNNSKAP: Kadir Kaya fra Tyrkia mener barna i norske barnehager lærer å bli mer selvstendige.

– Den største forskjellen er at vi har en annen måte å kommunisere på. Vi bruker mer kroppsspråk og mimikk. Så kommer vi mye tettere på familiene. Det er en spennende og givende jobb, sier hun.

MATER BARN TIL DE ER FEM ÅR

Foreldrene besøker barnehagen hver fredag. Da deltar de på avdelingen eller i gruppe med de andre foreldrene. Kadir Kaya fra Tyrkia deltar regelmessig. Han opplever at mye er annerledes i Norge.

– Vi får se hvilke aktiviteter ungene har, hvordan pedagogene jobber, og hvordan hverdagen i barnehagen er. Jeg synes det er spennende og interessant. Spesielt pedagogenes syn på oppdragelse, sier Kaya.

Han har lært mye om norsk kultur og opplever at de ansatte er tettere på barna enn i Tyrkia.

– Her er det kjempebra. Spesielt det at

barna skal føle mestring. De får en helt annen selvtilitt, og de blir mer selvstendige. Jeg har sett store forandringer hos sønnen min. Nå kan han spise selv. I Tyrkia mater vi barna til de er fem år, forteller han.

KURS FOR FORELDRE

Barnehagen har introduksjonstiltaket *Barn og foreldre* for nyankomne familier, der de foresatte deltar en ettermiddag i uken i barnehagens hverdag.

Straks begynner dagens undervisning. Kaya og de andre foreldrene med tolker setter seg, mens Aydin og Aano gjør seg klare.

– Hei og velkommen. I dag er trygghetssirkelen tema. Den handler om hvordan vi som foreldre ønsker å møte barna våre når de er veldig glade, eller når de trenger trøst. Så vil vi gjerne høre hvilke erfaringer dere har, sier Aano til foreldrene.

gurowaksvik@hotmail.com

«Vi er opptatt av å bekrefte foreldrene og tar med deres verdier inn i vår pedagogikk.»



STYRER: Elisabeth Helgesen i innføringsbarnehagen i Stavanger forteller at konflikter og kriger i verden styrer hvor barna kommer fra.



Ettåringer tiltrekkes av spenning

BARN HELT NED I ETTÅRSALDEREN TILTREKKES AV SPENNING, viser en dansk studie. Hele 93 prosent av barn fra 1 til 17 år oppsøker rekreativ frykt. Det er lekpregede aktiviteter med skremmende stimuli, der barna opplever frykt og glede samtidig. I studien ble 1600 foreldre spurt om hvor ofte barna deltok i aktiviteter med høy fart, høyder, skumle filmer, historier, dataspill, dytting, lekeslåssing og erting, og de vurderte barnas glede ved det. 70 prosent av barna deltar i rekreative fryktaktiviteter minst én gang i uken og 20 prosent daglig. Forsker Marc Andersen ved Aarhus universitet sier barn utvikler seg og lærer når de tør å kaste seg ut i nye ting, som ofte er forbundet med frykt. Barn som deltar i voldsom lek, vil lære om egne og andres følelser og grenser. (forskning.no)

Flere små barn får diagnosen autisme

Fra 2010 til 2022 var det en firedobling av antall autismediagnoser blant gutter og en femdobling blant jenter mellom to og fem år, viser en rapport fra Folkehelseinstituttet (FHI). Forskerne ser at økningen er nesten dobbelt så stor blant barn av foreldre med lav inntekt som blant barn av foreldre med høy inntekt. Fra 2013 er det også en markant økning i nye autismediagnoser blant barn i barnehagealder med familiebakgrunn fra Afrika og Asia. (barnehage.no)



SPØRSMÅL OM ABONNEMENT?

MEDLEM: medlem@udf.no
IKKE-MEDLEM:
abonnement@utdanningsnytt.no

TIPS OSS om ny forskning og nyheter på line@utdanningsnytt.no

5,8

prosent økte fødselstallet i Norge med fra 2021 til 2025. Økningen fra i fjor til i år var 1 prosent, viser tall fra Medisinsk fødselsregister. Det ble født 27 858 barn i Norge i løpet av årets første seks måneder. (fhi.no)

Barnehager kan få penger til veiledning

Overgangen fra studier til læreryrket kan være tøff. Mange barnehageeiere har gode veiledningsordninger – men ikke alle. Nå har regjeringen utvidet tilskuddsordningen for veiledning av nyutdannede lærere til også å gjelde barnehage. Barnehageeierne kan søke støtte på Utdanningsdirektoratets nettsider. Målgruppen er lærere i sitt første og andre år i barnehage, og du må søke for hvert år. (regjeringen.no)

Nyansatte får 50 000 kroner i signeringshonorar

Tromsø kommune har ikke kunnet tilby barnehageplass til alle barn som har krav på det, på grunn av bemanningskrise. Derfor fikk alle som søkte jobb i barnehagene i sommer, et signeringshonorar. Pedagogene fikk en bonus på 50 000 kroner, fagarbeiderne 30 000 kroner og assistentene 20 000 kroner. Pengene utbetales etter prøvetiden og innebærer bindingstid. (nrk.no)





Aldri nok voksne for de minste i barnehagen

Det skal være én voksen på tre barn under tre år og en ansatt per seks barn over tre år i norske barnehager. Normen ble aldri oppfylt for de minste barna, viser en studie fra Universitetet i Sørøst-Norge (USN). Bare på avdelinger med styrket bemanning opplevde de større barna full bemanning, og kun mellom klokka 09 og 11. – Feltet har sagt fra om dette i mange år, men det er oppsiktsvekkende at avdelinger faktisk aldri oppfyller bemanningsnormen, sier professor Karin Hognestad som har gjort studien. Den er gjort i 20 avdelinger i barnehagene i en kommune. (forskning.no)

Vil ha pensjonsalder på 65 år for barnehagelærere

Utdanningsforbundet mener pensjonsalderen for barnehagelærere ikke bør være høyere enn 65 år, som for sykepleiere. – Vi er helt avhengig av en fornuftig særaldersgrense hvis folk skal kunne stå i yrket, sier Kai Helge Nilsen, hovedtillitsvalgt i Utdanningsforbundet Trøndelag til Klassekampen. Forbundet frykter at barnehagelærere holdes utenfor når politikerne vurderer hvilke yrker som skal omfattes av særaldersgrenser.



Thomas Røssland sammen med sønnen Timian.
Foto: privat

Aktivitetsbank for barnehager

En livlig 4-åring med en umettelig appetitt på eventyr og bevegelse ga ideen til en nettportal med forslag til aktiviteter du kan gjøre sammen med barn. Det var sønnen Timian og bakgrunnen fra idrett som inspirerte Thomas Røssland til å lage nettsiden LekMed-Timian (lekmedtimian.no). Nå samarbeider han med Svein Helge Grødem bak *Idébroen for barnehagen* om å tilby pedagogisk materiell, tekster og aktiviteter tilpasset barnehagehverdagen og rammeplanen. Aktivitetsbanken tilbyr konkrete forslag til aktiv lek og fysisk aktivitet for barn, knyttet til eventyrene om Timian og pappa. Du får boktips og en temaplanlegger. Noe er gratis, og noe er basert på abonnement. – Jeg brenner for å få barn i aktivitet og mindre skjermbruk i samvær med barn, sier Thomas.

ANBEFALER NULL SKJERM FOR DE ALLER YNGSTE

Barn under to år bør unngå skjermbruk helt, ifølge nye nasjonale faglige råd for skjermbruk. Unntaket er pedagogiske arenaer som barnehage. Rådene skal hjelpe barn, unge og foreldre med å finne en balanse mellom skjerm og andre aktiviteter på fritiden og vise sammenhengen mellom skjermbruk og fysisk og psykisk helse.

HER ER NOEN AV ANBEFALINGENE:

- Barn under 2 år bør unngå skjerm.
- Barn 2–5 år bør avgrense skjermbruk til 30 min–1 time daglig.
- Barn 6–12 år bør avgrense skjermbruk til 1–1,5 time daglig.
- Ikke bruk skjerm som trøst eller for å avlede barn fra negative følelser.
- Ikke bruk skjerm under måltider.
- Ikke ha på skjerm i bakgrunnen.
- Unngå skjerm siste timen før leggetid.
- Ikke ha mobil eller nettbrett ved senga.
- Skjermbruk skal ikke gå utover fysisk aktivitet, lek, skole, måltider eller sosialt liv.

(helsedirektoratet.no)



Digitale verktøy er ikke en trussel – de er en mulighet. Jeg tror skjermskrekken i barnehagen kan skyldes uvitenhet og mangel på kompetanse, sier Liv Randi Erdal Bergsagel.

Skjermskrekk i barnehagen



Liv Randi Erdal Bergsagel

barnehagelærerstudent og studentassistent ved Didaktisk Digitalt Verksted ved Universitetet i Stavanger
liv_bergsagel@hotmail.no

Foto: privat

”
Ansatte blir bedt om å bruke digitale verktøy, men får verken opplæring eller verktøyene de trenger.

Digitale verktøy i barnehagen er et tema som skaper både engasjement og usikkerhet. Mange ansatte ønsker kompetanseheving, men vet ikke helt hvor de skal begynne. Hva er greit? Hva er pedagogisk bruk, og når blir det for mye skjerm?

Jeg har merket meg noe en avdelingsleder sa til meg en gang: «Vi prioriterer ikke digitale verktøy, det er så mye annet som brenner!» Har vedkommende sett debatten om skjerm, digitale verktøy og barn de siste årene?

ERFARINGER SKAPER TRYGGHET

Gjennom mitt arbeid som studentassistent i Didaktisk digitalt verksted (DDV) ved Universitetet i Stavanger har jeg sett behovet for digital kompetanse på nært hold. Vi har vært støtte og veiledere for barnehager og skoler som ønsker å bruke teknologi sammen med barn – på en god måte.

Vi har hatt rundt 150 barnehageansatte innom. De som ville, svarte på et spørreskjema, og resultatene var tydelige: De ansatte vil lære. De ønsker å bruke digitale verktøy på en trygg og meningsfull måte. Samtidig møter de hindringer – blant annet treg behandlingstid fra kommunene når det gjelder å få installert apper og oppdate-

ringer. Dette skaper frustrasjon: På den ene siden blir ansatte bedt om å bruke digitale verktøy, men på den andre siden får de verken opplæring eller verktøyene de trenger.

FRA SKJERMSKREKK TIL LÆRINGSGLEDE

Mange vet rett og slett ikke hvordan digitale verktøy kan brukes pedagogisk. Det handler ikke om å sette barn foran en skjerm, men om å bruke teknologi som et aktivt redskap for læring og utforskning. Bare én av respondenterne i vår undersøkelse var negativ til digitale verktøy, og det virket som det skyldtes uvitenhet.

Skal vi lykkes med kompetanseheving, må vi starte med avdelingslederne. De kan skape endring ut i organisasjonene. Invester i enkle verktøy som iPad, Blue-Bot, Sphero indi og digitale mikroskop. La ansatte utforske, leke og lære sammen.

Digitale verktøy er ikke en trussel – de er en mulighet. Vi må vite hvordan vi bruker dem.

I hvert nummer inviterer vi en student til å skrive om et tema hen brenner for.



Har du behov for støtte i møte med barn som trenger omfattende spesialpedagogisk tilrettelegging?

Det kan være krevende å finne gode løsninger. Våre rådgivere drøfter og veileder med et helhetlig og flerfaglig blikk, og hjelper deg ett skritt videre. Spør oss, så finner vi veier sammen.



Mer info finner du på
www.statped.no/spor-oss



BARNEHAGEPAKKEN

Fagblader til arbeidsplassen

Hold deg oppdatert om barnehage, oppvekst og utvikling!

Bestill abonnement og få:

- Faglig pedagogisk påfyll
- Inspirerende temaer
- Nyttige tips i arbeidshverdagen
- Spennende reportasjer
- Interessant stoff om fag og forskning
- Sterke meninger
- Bokomtaler



Nå får arbeidsplassen din 20 % rabatt på årsabonnement

- Pris per abonnement: 480,- kroner (ord. pris 600,-).
- Første utgave kommer i midten av mars og hvert blad har 4 utgivelser i 2026.
- Tilbudet gjelder ut februar 2026 og kun for nye abonnenter.
- Abonnementet er løpende.

E-post: abonnement@utdanningsnytt.no

BESTILL
ABONNEMENT
HER



[Utdanningsnytt.no/barnehagepakken](https://utdanningsnytt.no/barnehagepakken)

Når du møter et barn du ikke forstår, er det ditt ansvar å bygge en god relasjon, sier Kristin Falck.

Relasjonen til barna er de voksnes ansvar



Kristin Falck
styrer i Siritun barnehage i
Kragerø kommune
[kristin.falck](mailto:kristin.falck@kragero.kommune.no)
@kragero.kommune.no

Foto: Marianne
Otterdahl-Jensen

Hvilke barn på min
avdeling får gode
blikk fra voksne i
løpet av en dag, og
hvem får det ikke?

Relasjonskompetanse er helt avgjørende for å kunne gi god oppfølging til hvert enkelt barn og er en av de viktigste fundamentene jeg som leder bygger utviklingen av barnehagen vår på.

OVERSÅ MEG

Jeg husker en opplevelse da et brødrepar begynte i barnehagen. Storebroren ble beskrevet som en utforskende gutt med stjerner i øynene, men hans kreative prosjekter utfordret tidvis sikkerheten. Jeg forsøkte å engasjere meg i prosjektet hans ute, men han overså meg fullstendig. Da han til slutt møtte blikket mitt, var det mørkt og uten glød. Jeg tilkalte en kollega med sterkere relasjon til ham, og straks justerte han kursen. Denne opplevelsen gjorde meg enda mer bevisst på hvor avgjørende relasjoner er for at barn skal kunne samarbeide med omgivelsene sine. Med tid og innsats fikk også jeg oppleve stjernehimmelen i øyene hans. For det aller viktigste vi gjør i vårt yrke, er å skape gode, trygge og omsorgsfulle relasjoner til alle barn. Det er alltid den voksnes ansvar å skape disse gode relasjonene.

HVEM FÅR DINE GODE BLIKK?

Vi møter barn som møter verden med åpne armer og raskt danner relasjoner til alle rundt seg. Men vi møter også barn som ikke slipper hvem som helst inn. Da må vi jobbe målrettet for å bygge en tillitsfull relasjon. Ingen liker å bli avvist, verken barn eller voksne. Jeg har sett at voksne kan trekke seg bort eller bli usikre når barn avviser dem, og heller konsentrere seg om de barna de har et godt forhold til. Vi må være

åpne om og snakke om dette. Barna er helt avhengige av de voksne de tilbringer store deler av dagen med, og som leder må jeg legge til rette for at ansatte og barn får rom til å bygge sterke relasjoner. Ingen har lov til å si «jeg har ingen relasjon til dette barnet». Vi bør alle reflektere over: Hvem får mitt gode blikk, mitt smil eller min vennlighet? Hvilke barn på min avdeling får gode blikk fra voksne i løpet av en dag, og hvem får det ikke?

EGET OMSORGSREPERTOAR

Boken *Se barnet innenfra* (2013) har blitt en retningslinje i mitt arbeid som pedagog og styrer. Den understreker at vi som jobber med barn, har en enorm påvirkning, og det vi gir av omsorg, glede og trygghet, påvirker barnas psykiske helse og mestring. Ingen barn kan utvikle seg, leke, lære, oppleve mestring, være en del av fellesskapet og oppleve trygghet hvis de ikke opplever at de har en god relasjon til de voksne. Alle barn trenger din empati, ømhet og vilje til å gi omsorg. Når du møter barn du ikke forstår, må du utvide ditt eget omsorgsrepertoar.

Litteratur

- Brandtzæg, I., Torsteinson, S. & Øiestad, G. (2013). *Se barnet innenfra: Hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen*. Kommuneforlaget
- Sandgrind, S.W. (2022) *Vi må ta ansvar for vår egen reaksjon i møte med atferd som utfordrer oss*. Barnehage.no (2022)

I hvert nummer inviterer vi en styrer til å skrive om et tema hen brenner for.

Tenker bærekraft i alt de gjør

Bærekraft er viktig både i relasjoner, gjenbruk og mat i barnehagen. **Barna lærer tidlig å sette ord på følelser**, bytter klær og henter egg fra hønene.

TEKST: SISSEL FANTOFT FOTO: ANNE ELISABETH NÆSS

Norlandia Skyttelveien barnehage har jobbet etter Reggio Emilia-pedagogikken siden 2015. Barnehagen ligger i Drammen kommune, og har 65 barn fordelt på fire avdelinger.

– Pedagogikken handler først og fremst om hvordan vi kommuniserer med hver-

MARKENS GRØDE: Pedagogisk leder Jeanette Henriksen studerer avlingene i barnehagens grønnsakshage sammen med treåringene Nora (t.v.), Helena, Sanna Ulrikke og Martin.

andre, og vi merker stor forskjell. Barna er ekstremt empatiske og vant til å anerkjenne både egne og andres følelser. Vi voksne forsøker hele tiden å sette ord på det som skjer, og bruker alltid et personlig språk, forteller Jeanette Henriksen, som er pedagogisk leder i småbarnsavdelingen Vevstua.

BRUKER FØLELSESSPRÅK

Når nye barn begynner i barnehagen, får foreldrene med seg et skriv hjem hvor de oppfordres til å bruke følelssespråk også hjemme.

– I barnehagen har vi tre pedagoger: barna, kompetente voksne og rommet. Inne forsøker vi å gi barna tilgang til udefinerte materialer som leire og klosser, som inspirerer dem til å bruke fantasien. Ute er omgivelsene en kjempefin læringsarena, sier Henriksen.

I stedet for å komme med ferdigtygde svar undrer de voksne seg sammen med barna.

– Barn er tidlig på søken etter meningen med livet. Hvis jeg er lydhør for deres tanker i stedet for å servere dem alt jeg kan og vet, finner de ofte fantastiske svar selv som jeg aldri ville tenkt på, sier hun.

GJENBRUK AV KLÆR

Bærekraft gjennomsyrrer hverdagen i



**«BARN ER TIDLIG
PÅ SØKEN ETTER
MENINGEN MED
LIVET.»**

HØNEMOR: Hermine (5) har fulgt hønene helt fra eggene ble klekket i barnehagen. Hun er ofte inne i hønseburet med mat eller for å kose.



«HVIS BARNA FINNER ET INSEKT ELLER EN MEITEMARK UTE SOM FANGER DERES INTERESSE, KAN DET BLI ET PROSJEKT.»

Skyttelveien barnehage. Foran porten står et stativ med brukte barneklær hvor foreldre kan forsyne seg eller sette igjen klær og sko som barna deres ikke har bruk for lenger.

– Gjenbruk er en fin måte å motvirke kjøp-og-kast-kulturen på. Et par ganger i året arrangerer vi større gjenbruksmarkeder, forteller Henriksen.

På personalrommet står også et stativ hvor ansatte henger fra seg klær de ikke bruker.

– Det er en kjempegod følelse når jeg har ryddet i skapet og ser at kolleger

FRA JORD TIL BORD: Martin (3) viser stolt frem en reddik fra grønnsakshagen. Grønnsakene brukes i måltidene i fullkostbarnehagen.



GJENBRUK: Pedagogisk leder Jirutchada Wisedsung Chada finner stadig nye klesskatter på gjenbruksstativet for de ansatte.

finner skatter blant mine avlagte klær, sier hun.

SELVDYRKEDE GRØNNSAKER OG HØNER

Barnehagens uteområde bugner av busker og små åkre med gulrøtter, sukkererter, poteter, jordbær og reddiker.

– Barna er med i hele prosessen fra jord til bord, og ingenting smaker bedre enn selvdyrkede grønnsaker. Vi er opptatt av å skape matglede og å ha fellesskap rundt måltidene, så voksne og barn spiser det samme, sier Henriksen.

Én gang i uka drar kokken til en dagligvarebutikk i nærheten og henter mat som ellers ville blitt kastet.

– Barna er med og sorterer matvarene, og så bruker vi det vi kan i måltidene. De lærer at mye fint kan spises hvis vi skjærer vekk brune flekker. Det vi ikke kan bruke selv, gir vi til hønene våre, sier Henriksen.

Hønene ble klekket i inkubator i barnehagen, og barna har fulgt prosessen fra egg til kyllinger og høner som legger egg.

– Etter frokost og lunsj samler kokken matrester på et fat, og så er det barnas ansvar å mate hønene. Derfor har vi mini-malt med matsvinn, sier hun.

SKAPER ROBUSTE BARN

En viktig del av Reggio Emilia-filosofien er prosjektjobbing og pedagogisk dokumentasjon.

– Hvis barna finner et insekt eller en

POPULÆRT TILTAK:
Barnehagelærer Marte
Hunn Engedal og
Helena (3) leter gjennom
gjenbruksstativet med
brukte klær i barne-
hagen, der det er fritt
frem for å forsyne seg.



Reggio Emilia

- Det er en pedagogisk tilnærming grunnlagt av den italienske barnepsykologen og pedagogen Loris Malaguzzi. Han var barnehageleder i Reggio i Italia fra slutten av 1960-tallet.
- Filosofien innebærer at barn lærer i samhandling med andre barn, omgivelsene og kompetente, nysgjerrige voksne.
- Pedagogens rolle er å legge til rette for mest mulig utvikling og la barna få mulighet til å utforske og tolke omgivelsene.
- Barna jobber med ulike prosjekter der den pedagogiske tanken er å la deres ideer, interesser, tanker og nysgjerrighet vise vei for læring.

Kilde: Wikipedia

meitemark ute som fanger deres interesse, kan det bli et prosjekt hvor vi finner ut mer om dyret. Vi skriver ned hva barna sier, og evaluerer og reflekterer over vår egen rolle, sier barnehagelærer Marte Hunn Engedal.

Det er prosessen i seg selv som er målet med prosjektene, og ikke resultatene.

– Om høsten kan vi fylle et rom med løv som barna får boltre seg i, og så er prosjektet rett og slett bare en sanselig opplevelse, sier hun.

I 2021 ble Skyttelveien EQ-sertifisert, som den tiende barnehagen i Norge.

– Det innebærer at vi jobber med

VANDRER VIDERE:

Helena (3) er fornøyd med sin nye T-skjorte, som tidligere ble brukt av en venn i barnehagen. Barna synes det er stor stas å se at deres avlagte klær får nye eiere.

relasjoner, og med å anerkjenne følelser og personlig språk. Relasjonell bærekraft skaper robuste barn som kan snakke for seg selv resten av livet, forteller Henriksen, som i tillegg til barnehagelærer også er utdannet EQ-terapeut.

Også personalet har ukentlige gruppesamlinger.

– Vi snakker om hvordan vi har det, hva som trigger oss i hverdagen, og hvordan vi møter andre mennesker og oss selv. Fordi vi kjenner hverandre så godt, har vi også et veldig godt arbeidsmiljø, sier Henriksen.

sissel.fantoft@gmail.com



SELVFORSYNT: Nordlandet barnehage i Aure kommune har egen hønsegård, og Kristian får være med og hente inn dagens egg.

STYRER: Inger Johanne Tøndel i Nordlandet barnehage sier barnehagen er opptatt av at barna skal lære seg å ta vare på naturen og få gode holdninger.



EGNE HØNER: Nordlandet barnehage har egen hønsegård og er selvforsynt med egg.



Nordlandet barnehage

Offentlig barnehage som ligger i Kjørsvikbugen i Aure kommune.

7 ansatte, 12 barn fra 0-6 år på én avdeling.

Barnehagen er også ansvarlig for Nordlandet SFO.

I tillegg til Grønt Flagg-sertifisering satser barnehagen på friluftsliv, matglede og kompetanseløft.

Denne barnehagen er selvforsynt

Barnehagen har egen hønsegård og grønnsakshage, og **barna er med på å bestemme hvordan de jobber med bærekraft.**

TEKST OG FOTO: IDUN AALBU RASMUSSEN

Jeg tok to der, jeg.
Sammen med kompisene Ola Engel og Solve setter fireåringen Emil små, runde grønnsaker ned i jorden.
– Nå blir det løk på oss, utbryter han.
Nam, nam!

De tre guttene har vært med på dette flere ganger før og vet hva som skal til. De bruker fingrene til å lage hull, før de dytter løken ned i plantekassen. Så

PLANTER: Aurora Metliås (t.v.) og Aurora
Glomstad Oldervik planter løk sammen
med barne- og ungdomsarbeider Berit
Hafsaas.





VANNER: Emil (t.v.), Ola Engel og Kristian er nøye med vanningen av grønnsakene.



PLANTER LØK:

Ola kan lese, så han finner ofte fram skiltene som skal stå ved de ulike grønnsak-plantene.

GRØNT FLAGG

- Det er en miljøsertifiseringsordning rettet mot barnehager og skoler.
- Ordningen er en del av Eco-Schools-nettverket, der 101 land er med.
- Målet er å engasjere barn og unge i aktive og praktiske handlinger, og lære dem å handle for en bærekraftig framtid.
- Gjennom Grønt Flagg blir arbeidet med bærekraftig utvikling en naturlig del av hverdagen i barnehagen, forankret i rammeplanen og en del av pedagogikken.
- Ordningen drives av stiftelsen FEE Norway.

Les mer: grontflagg.fee.no

dekker de over med litt mer jord. Det mest spennende skjer når de etterpå skal vanne, og guttene må tålmodig vente på tur for å få bruke vannslangen.

– Nå er den på, sier Solve, som får vanne først. Barna i Nordlandet barnehage i Aure kommune i Møre og Romsdal har gjort dette i flere år, og det er ikke bare løk de planter. De har også gulrøtter, poteter, ulike typer kål, blomster og bærbusker. Dyrkingen er en del av barnehagens hverdag. Sammen med et hønsehus og en kompostdunk i bakgården utgjør dette bare litt av arbeidet som ligger bak barnehagens nye stolthet. Et grønt flagg.

BARNA ER MILJØAGENTER

Det grønne flagget symboliserer at barnehagen har et spesielt godt søkelys på miljø- og bærekraft.

– Dette handler om holdningsarbeid. Barna skal lære seg å ta vare på jorda og naturen og få gode vaner og holdninger, sier styrer Inger Tøndel. I to år har barnehagen jobbet for å få den internasjonale sertifiseringen. Det hele begynte med søppelsortering.

– Vi begynte med å kartlegge ting sammen med barna, ved å sette smilefjes på når vi for eksempel kastet søppel riktig. Nå som vi har jobbet med dette en stund, får foreldrene høre det fra barna sine når de finner søppel i naturen, smiler Tøndel. Som en del av barnehagens søppelsortering er noen av de største barna «miljøagenter» som sjekker at søppel plukkes og kastes riktig.

Med tolv barn og mange ivrige ansatte har den lille barnehagen funnet sin vei gjennom temaer som hønsegård og grønnsakshage, og det er moro for både små og store.

– Vi har ansatte som er veldig positive. De har en ja-mentalitet og prøver

nye ting, så de har vært veldig flinke til å drive dette framover, sier Tøndel. I tillegg skryter styreren av foreldrene, som ofte er med på dugnad. Blant annet har foreldregruppen vært med og bygge hønsegården og gapahuken barnehagen har i skogen. Både foreldrene og barna er med når det skal kostes og rakes på våren.

«VI SYNES DET ER VIKTIG AT BARNA ER MED OG SER AT TING IKKE KOMMER AV SEG SELV.»

PÅ TUR: Som en del av Grønt Flagg-ordningen har barnehagen laget en egen gapahuk, som de ofte går tur til.



PÅ TUR: Kristian, Ola, Solve og Emil liker å være på tur i skogen.

FUGLEKASSE: Solve får hjelp til å se nærmere på noen fugleegg i nærheten av barnehagens gapahuk.



– Vi synes det er viktig at barna er med og ser at ting ikke kommer av seg selv, sier Tøndel.

EGEN KLATREPARK OG UTEDO

Iveren til de ansatte smitter, for barna koser seg minst like mye med gjøremålene, som har blitt en del av hverdagen.

– Fire stykk i dag, sier Kristian, som er den heldige som får hente dagens egg.

Barnehagen har store fôr- og vannbeholdere, så hønene klarer seg fint alene en helg. I ferier skriver foreldre seg på liste over hvem som har lyst til å passe hønene.

– De som passer høner, får alle eggene de finner, så det blir vinn-vinn, sier styreren.

Barnehagen er selvforsynt med egg og grønnsaker, og lager også eget knekkebrød av grøtrester. Maten som ikke blir spist opp, blir til kompost som de bruker som gjødsel.

Nordlandet barnehage er den andre barnehagen i Møre og Romsdal som har fått grønt flagg. Sertifiseringen må fornyes hvert år, og det innebærer også et nytt tema når høsten nærmer seg. Temaet dette året er friluftsliv og naturopplevelser. Som en del av dette har de ansatte satt opp en klatrepark i skogen utenfor barnehagen.

– I tillegg har vi laget utedo ved gapahuken vår, som er veldig greit når vi er på tur, sier Tøndel.

BARNA ER MED OG BESTEMMER

Når neste års tema skal bestemmes, er barna med på å ta avgjørelsen.

– Da har vi et miljørådsmøte med dem. De får uttale seg, og sammen med dem bestemmer vi hva temaet skal være, sier Tøndel.

I tillegg til å sette søkelyset på miljø- og bærekraft er barnehagen opptatt av ikke å gjøre det samme hver dag.

– Det er viktig å prøve nye ting for å ha et mål og for å få til noe. Og så ønsker vi at barna skal være rustet til å stå i livet når de begynner på skolen. I tillegg får de vite litt mer om hvor ting kommer fra, sier styreren. Selv om det kommer nye temaer i framtiden, skal barnehagen fortsette med både grønnsaksdyrking og hønsegård. Barna selv smiler når de er med på både å hente egg, tømme kompost og plante. Men aller mest gleder de seg til én ting når det gjelder grønnsakene:

– Når vi skal spise dem!

idunaar@outlook.com

Laginnsats for bleieslutt

Hokus Pokus barnehage samarbeider med foreldrene om tidligere bleieslutt. **Det letter hverdagen for de ansatte og sparer miljøet for restavfall.**

TEKST: SISSEL FANTOFT FOTO: ANNE ELISABETH NÆSS

TIDLIG KRØKES: Alfred synes det er spennende å prøve seg på mini-toalettet. Tanken er at tidlig eksponering fører til tidligere bleieslutt.



Et barn bruker om lag 6000 engangsbleier i løpet av bleieperioden, ifølge en undersøkelse fra Forbruksforskningsinstituttet SIFO. Det tilsvarer om lag ett tonn med restavfall. Det tar 450 år før en engangsbleie brytes ned i naturen, ifølge forskernettstedet ourworldindata.org fra Universitetet i Oxford. Allerede i 2010 tok Hokus Pokus barnehage i Kristiansand kontakt med helsestasjonen for å få tips for tidligere bleieslutt.

– Da hadde vi veldig mange bleiebarn, og det var såpass krevende at vi ønsket å gjøre noe. Vi inviterte helseøster til oss for å høre hvordan de snakker om bleieslutt med foreldre, forteller leder Mona Holta Holen i Hokus Pokus barnehage.

BRUKER BLEIER LENGRE

Flere internasjonale studier viser at dagens barn i Vesten bruker bleier mye lenger enn tidligere generasjoner. I 1950 hadde 95 prosent av amerikanske barn sluttet med bleie før de fylte 18 måneder, mens i 2014 gjaldt dette kun 10 prosent, ifølge det amerikanske nettstedet priceconomics.com.



– Dagens bleier er komfortable og lettvinde å bruke, og i en travel hverdag står dotrening kanskje ikke øverst på lista i mange hjem. De fleste norske barn slutter i dag med bleier mellom to og fire års alder, sier hun.

Hokus Pokus barnehage har laget en brosjyre med tips om bleieslutt som de deler ut til foreldrene til alle nye barn.

– Det er viktig at hjem og barnehage samarbeider når barn begynner med dotrening. Derfor har vi erstattet mange av toalettene i



«DAGENS BLEIER ER KOMFORTABLE OG LETTVINTE Å BRUKE, OG I EN TRAVEL HVERDAG STÅR DOTRENING KANSKJE IKKE ØVERST PÅ LISTA I MANGE HJEM.»

barnehagen med små modeller, slik at de er enklere for barna å bruke, opplyser Holen.

REDUSERER RESTAVFALL

Hver vår har barnehagen en egen bleie-slutt-kampanje rettet mot foreldrene.

– Vi minner dem på at det er lurt å begynne med dotrening om sommeren når barna går rundt med lite klær, og sender dem tips om bøker om bleieslutt, sier hun.

Bleiebarna inviteres inn på toalettene slik

at de får prøve å trykke på skylleknappen, eller bare sitte litt på doringen.

– Vi tvinger ingen barn til å bruke toalettene, men ser at dobesøk blir mindre skummelt når de blir eksponert for det fra de er helt små. Det er positivt både for de ansatte og for miljøet hvis barn kan slutte med bleier litt tidligere, og så får vi heller tåle noen uhell, sier hun.

Hokus Pokus barnehage er sertifisert som miljøfyrtårn og er derfor opptatt av å begrense avfallet.

TURIDS TOALETT:
Pedagogisk leder Snefrid Sandberg med dokka Turid, som har sin egen bærbare dobøtte. Nysgjerrige barn beundrer resultatet etter at Turid har gjort sitt fornødne.



MILEPÆL: To- og tre-åringene i Hokus Pokus barnehage har egne dosamlinger om bleieslutt. Samlingsstunden avsluttes med klassikeren «Bæ bæ lille lam kjørte folkevogn. Folkevogna kræsja, lille lammet bæsj».

– Når jeg skal sende inn den årlige rapporten, ser jeg hvert år at restavfallet vårt dessverre er altfor høyt, og det er først og fremst på grunn av bleier, sier Holen.

UFARLIGGJØR DOBESØK

Ingvild Hals Eide er teamleder for 15 ett- og toåringer på småbarnsavdelingen Tingeling.

– Vi begynner tidlig med å la barna stå når vi skifter tissebleier, og lar dem åpne bleia selv og kaste den i søpla etterpå. Da deltar de aktivt i stedet for å ligge passivt på et stellbord. Vi begynner også tidlig med å spørre om de har lyst til å sitte på de små toalettene.

Mange synes det er veldig gøy, forteller hun.

De ansatte observerer barna for å se etter tegn på at de er klare for å prøve seg uten bleie.

– Barn er veldig forskjellige – noen viser tidlig at de er nysgjerrige på toalettene, mens andre er mer skeptiske. Da får de være med andre og se at det ikke er farlig, sier hun.

Samkjørt innsats med hjemmet er avgjørende.

– Det at vi har litt ekstra søkelys på tidligere bleieslutt gjør at foreldrene også blir mer bevisste. For de fleste er det en lettelse når bleieperioden er over, og hvis det kan skje tidligere, er det positivt for alle parter, sier hun.

MINDRE JOBB

På en annen avdeling er det tid for en egen samling med toalettbesøk som tema. Dokka Turid er modell, og hun har sitt eget bærbare toalett.

«VI TVINGER INGEN BARN TIL Å BRUKE TOALETTENE, MEN SER AT DOBESØK BLIR MINDRE SKUMMELT NÅR DE BLIR EKSPONERT FOR DET FRA DE ER HELT SMÅ.»



LEDER: Mona Holta Holden i Hokus Pokus barnehage jobber systematisk med å inspirere foreldrene til tidligere bleieslutt.



ØVER PÅ DO: Jens Bech med sønnen Alfred (2), som utforsker bleieslutt både hjemme og i barnehagen.

IVRIGE HJELPERE: Teamleder Ingvild Hals Eide har tatt med seg Alfred og Theodor, som får prøve barnehagens minitoalett. Gleden er stor når de får herje med toalettet og trykke på spyleknappen.



Tips om bleieslutt

- Gjør dobesøk til en god opplevelse. Det skal være lystbetont.
- Hva tenker du om bleieslutt? Dine tanker og forventninger overføres til barnet.
- Ikke spør barnet, men si: «Kom vi går på do.»
- Introduser toalettet og dets funksjoner når barnet er rundt ett år. La barnet sitte, kaste papir og skylle ned. Målet er å ufarliggjøre situasjonen.
- Ikke stress, sett for store forventninger eller overfokuser på mestring. Vis at du er en trygg og rolig voksen, og at å gå på do er noe naturlig, og ikke noe man er «flink til».
- Unngå å være altfor opptatt av at det må komme noe i do, for da kan barnet utvikle prestasjonsangst.
- Gjør toalettbesøk til en vane, for eksempel etter søvn og måltider.
- Foreldre og søsken er rollemodeller, utnytt barnets lyst til å imitere.

– Turid har slutta med bleie og tisser og bæsjer på do! sier Jesper henrykt.

Det sildrer og plopper i Turids toalett til full applaus fra barna, før de i tur og orden får komme frem og beundre resultatet.

– Jeg vil også prøve å tisse på do, erklærer Miriam bestemt og gir Turid en high five.

Jens Bech er pappa til Alfred (2), som tidlig ble introdusert for potte hjemme.

– Vi begynte med pottetrening da han var et drøyt år gammel. Etter tips fra barnehagen har vi gått til innkjøp av en liten doring som kan plasseres på toalettet, forteller han.

Bech setter pris på at barnehagen jobber med tidlig bleieslutt.

– Det er en laginnsats mellom oss og barnehagen, og jo tidligere Alfred slutter med bleie, jo mindre jobb blir det for oss foreldre. Det er også viktig i et miljøperspektiv, fastslår han.

sissel.fantoft@gmail.com

Kilde: Hokus Pokus bleiefolder til foreldre

– Barnehagelærerne endret holdning til søppelsortering

Da barnehagelærerne fikk **kunnskap om søppelsortering gjennom egne erfaringer på avfallsanlegget**, endret de holdninger og vaner både i barnehagen og privat.

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK ILLUSTRASJONSFOTO: ADOBE STOCK

En undersøkelse blant barnehagelærere i Tromsø og Alta viser at barnehagelærernes holdninger til å jobbe med bærekraft har endret seg. I Tromsø fikk barnehagelærere studenter besøke avfallsmottaket.

De fikk se hvordan sortert avfall ble omgjort til fjernvarme, og at papp og papir gjenvinnes til pizzaesker.

– Kunnskapen bidro til at studentene endret holdning til aktivt å handle på vegne av miljøet. De ble mer bevisst på egen praksis og ble endringsagenter, forteller førsteamanuensis Veronica Bergan ved UiT Norges arktiske universitet.

**«STUDENTENE
FIKK FØRSTE-
HÅNDSERFARING
MED SIN EGEN
LATSKAP OG
MYTEN OM AT
DET IKKE NYTTER
Å SORTERE
AVFALL.»**

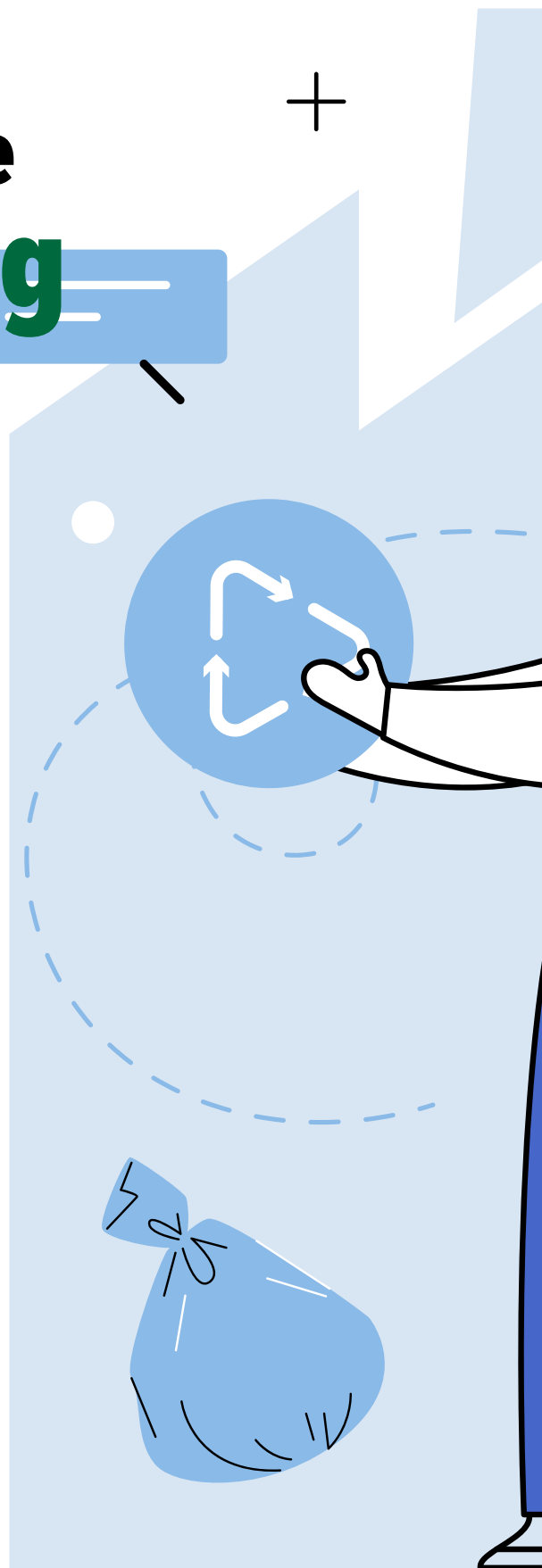
OPPDAGET EGNE HOLDNINGER

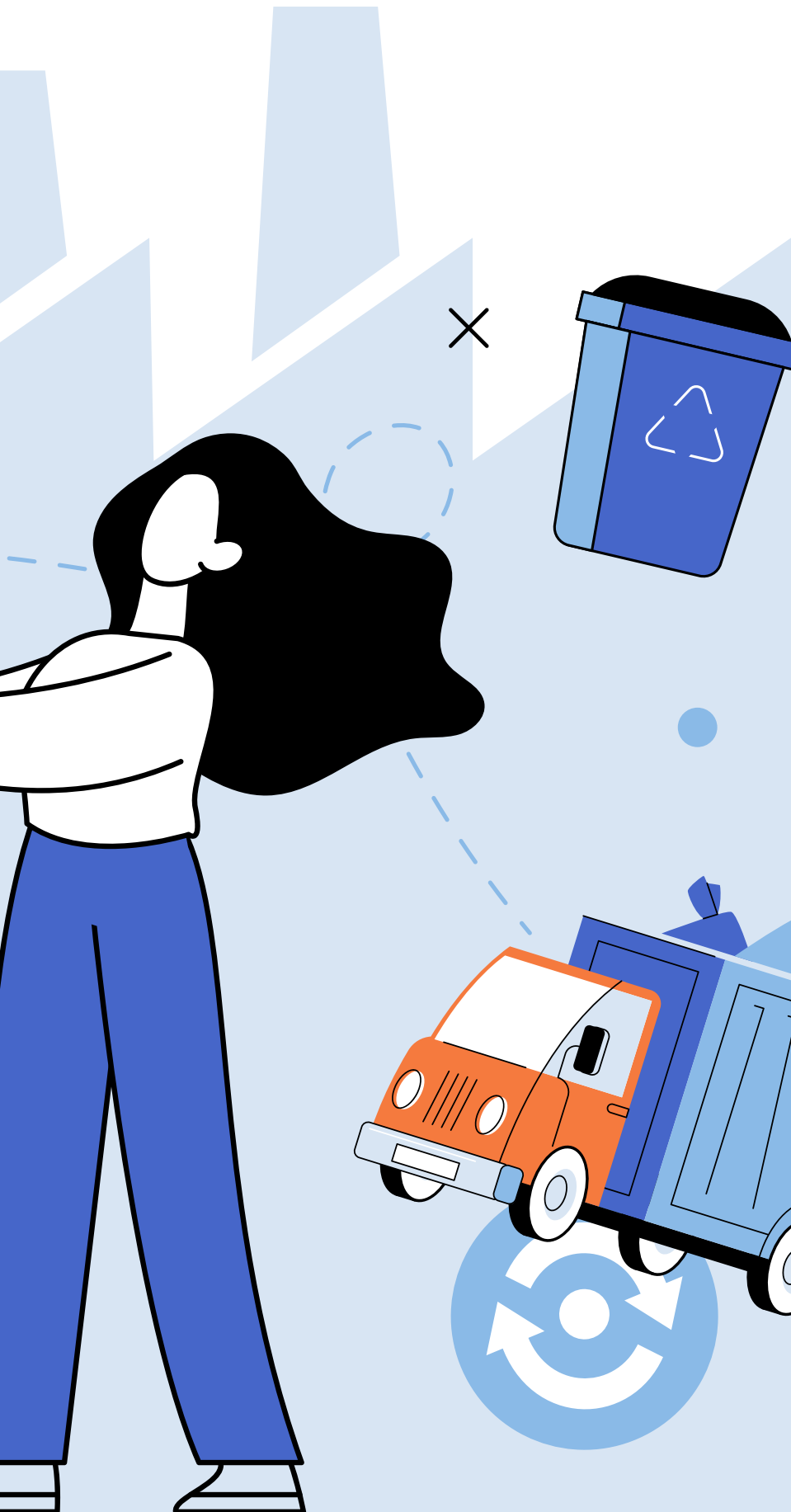
Studentene i studien fikk se hvordan sortert avfall ble gjenvunnet til nye produkter og solgt til resirkuleringsanlegg i Sverige og Finland.

– Studentene fikk førstehåndserfaring med sin egen latskap og myten om at det ikke nytter å sortere avfall. Det gikk opp for dem at deres egne holdninger ikke var gode eller bærekraftige, forteller Bergan. Hun står

bak studien *Nytter det å håndtere avfall? Holdnings- og handlingsendringer hos barnehagelæreren* (2024) sammen med førsteamanuensis Tove Aagnes Utsi.

Studentene endret ikke bare holdninger og





FORSKER: Veronica Bergen forteller at den nye kunnskapen barnehagelærerne fikk om avfallssortering, bidro til at de endret holdning til aktivt å handle på vegne av miljøet. Foto: Svein Erik Jamt

Dette kan **BARNEHAGEN** gjøre

- ✓ Bli gode på å kildesortere og redusere avfall.
- ✓ Reduser matsvinn og forbruket av kjøtt og ultraprosessert mat.
- ✓ Lag en blomstereng eller sett opp et insekthotell i barnehagen. Det bidrar til et sunnere økosystem, og barna kan lære å vise omsorg for de pollinerende insektene.
- ✓ Lag en kjøkkenhage. Det er spennende å grave i jorda og smake på egendyrket mat og kan bidra til undring rundt liv i jorda, insekter og kretsløp.
- ✓ La gresset i barnehagen gro. Insektene trenger rote-områder.
- ✓ Sørg for at vannet ikke renner unødvendig i vasken.
- ✓ Spar på regnvann og bruk det til å vanne blomster og planter.
- ✓ Lag en tegning på toalettet som viser at det er lurt å bruke få tørk for å spare papir.
- ✓ Bruk tegneblokker i stedet for løse ark.
- ✓ Finn ting i naturen barna kan lage til jul, og dropp glitter som inneholder mikroplast.
- ✓ Lag bursdagskrone i filt og gjenbruk den, i stedet for å lage en i papir til hvert barn.

Kilde: rådgiver Linda Cecilie Dale i Grønt Flagg

FIRE PRAKSISER SOM ER BÆREKRAFTIGE

ØKOLOGISK (NATUR OG MILJØ)

Lær barna om samspillet i naturen. Dyrk egen mat og ha matrestene i en kompost. Lag gjerne en tredelt kjøkkenhage: én med poteter og jordskodd, som du vet du får til, én med noe barna har lyst til å få til, som gulrot, og én med noe som er utfordrende, som druer. Ta barna med for å se på rumpetroll. Gå på skattejakt etter småkryp under steiner.

ØKONOMISK

Snakk med barna om konsekvenser av forbruk, sparing, å fordele goder og å skape verdier (arbeid, penger og mat). Lær barna verdien av penger. Ta med barna for å pante flasker, eller la dem gå i gjenbruksbutikken. La barna sanke urter, bær og eier som dere kan lage krydder av. Lag saft av geitrams, hylleblomst eller krekling.

La barna tegne på begge sider av arket. La barna leke at de handler varer, selger avlinger eller fordele goder. Snakk med barna om hva som er verdifullt for dem: Er det foreldre, søsken eller kosebamsen?

La barna leke med ekte kjeler, i stedet for plastleker. Vei maten dere kaster hver uke, for å bli bevisst på matsvinn. Dra på gårdsbesøk. La barna forstå at ullgensen har vært ulla på en sau.

POLITIKK OG MEDVIRKNING

Se på barna som økoborgere som forstår at de kan endre sin hverdag og sitt miljø. Eksempler: Barn kan være med og bestemme vekster i grønnsakhagen. En barnehage hengt opp alle de blå posene foreldrene tok på skoene hver dag, slik at det ble synlig hvor mye avfall det ga. Barna snakket med foreldrene, som begynte å ta av seg



på beina. Da ser barna at de kan være med og påvirke. Er barna berørt av at akebakken forsvinner til fordel for nye hus, så la barna si ifra til politikerne. Da kan barna bli aktivister i samfunnet.

SOSIAL OG KULTURELL

Jobb med vennskap og likestilling, inkludering, likeverd og vår kulturhistorie: Hvordan er samfunnet blitt som det er blitt? Barn lærer å samarbeide når de dyrker mat. Bruk nærmiljøet rundt barnehagen.

Kilder: professor Marianne Presthus Heggen ved Høgskulen på Vestlandet og førsteamanuensis Veronica Bergan ved UiT Norges arktiske universitet og forskningscenteret BARNkunne

vaner når det gjaldt å sortere søppel. De hadde sorteringsguide på veggen hjemme og fem ulike søppelbøtter og sorterte mer enn før. De brukte tøynett og prøvde å kjøpe varer uten plast. Studentene klarte også å påvirke praksisbarnehagene til å sortere søppel og å gjøre nye «grønne» tiltak i barnehagen.

– Et halvt år etter sorterte både studentene og barnehagene fortsatt søppel og ønsket å gjøre mer for miljøet, forteller Bergan.

FORBRUK AV SÅPE OG PAPIR

I studien i Alta var barnehagelærere med barn på aktiviteter i Vitenuka ved UiT. De fikk i oppgave å

gå i skogen for å se om de fant ting som ikke hørte hjemme der. Barna sorterte det de fant, først på egen hånd, og deretter med veiledning fra faglærere ut fra kildekategorier som plast, glass og metall, papir og batterier.

– Den nye kunnskapen barnehagelærerne fikk, førte til virkelige holdningsendringer. En barnehagelærer fikk i etterkant med seg hele barnehagen på avfallssortering. I en annen barnehage begynte de å se på forbruk av såpe og tørkepapir, forteller førsteamanuensis Tove Aagnes Utsi ved UiT Norges arktiske universitet. Hun hadde ansvar for studien i Alta sammen med Inger Wallem Krempig.



FORSKER: Tove Aagnes Utsi forteller at barnehagelærerne fikk oppleve at det å jobbe med avfall er noe de kan knytte til temaet bærekraft i barnehagen. Foto: privat



«DET VAR STERKT Å OPPLEVE AT HOLDNINGSENDRINGEN FØRTE TIL AT NOEN DRO TILBAKE TIL ARBEIDSPLASSEN FOR Å ENDRE PÅ SØPPELSORTERINGEN.»

– Det var sterkt å oppleve at holdningsendringen førte til at noen dro tilbake til arbeidsplassen for å endre på søppelsorteringen, sier Utsi. Hun understreker at det er en liten studie.

ULIKE TYPER BÆREKRAFT

– Veldig mange barnehager er opptatt av *økologisk bærekraft*, som søppelsortering og å være ute i naturen, men å jobbe med bærekraft er mye mer enn det, sier Bergan. Det handler om *økonomisk bærekraft*, som å høste og dyrke, reparere leker eller være bevisst på matsvinn. Det handler om *politikk*, som at barn sier ifra til politikerne hva de mener om at akebakken erstattes av nye hus.

– Barnehagene er gode på å jobbe med inkludering, likeverd og medvirkning, men mange er lite bevisst på at det også handler om *sosial og kulturell bærekraft*, påpeker Bergan. Hun sier barnehagelærerne har en viktig oppgave som rollemodeller.

– Barna gjør som vi gjør. Holdningen etableres i barnehagen, påpeker Bergan.

STYRTREGN OG SKOGBRANNER

Professor Marianne Presthus Heggen ved Høgskolen på Vestlandet (HVL) sier barnehageansatte er blitt mer bevisste på at de jobber med bærekraft, de siste årene.

– Barnehagene har alltid jobbet godt med

sosial bærekraft, som vennskap, men vi har ikke kalt det å jobbe med bærekraft. Det gjør vi nå. Nå snakker vi også om at det å dyrke i barnehagen, er bærekraft. Vi må se de fire perspektivene på bærekraft i sammenheng, ellers er det ikke bærekraftig, sier Heggen. Hun forteller at barnehagene har gått fra å tenke at de skal ut i naturen fordi vi har godt av det, til å tenke at vi er i naturen for å få kjennskap til den.

– Barn som er ute i naturen, der de observerer med øyne, ører og kroppen når edderkoppene går i hånda, de får en kunnskap som de har erfart selv. Den kan du ikke formidle, sier Heggen. Skal barnehagene klare å få bærekraft «som en del ryggmargspedagogikken», bør bærekraft være forankret i hele organisasjonen, ifølge Heggen.

– Det er skremmende hvilken endring vi har sett i klimaet siden 2020. Nå har vi flom, styrtregn og skogbranner. Klimaendringene er ikke lenger noe perifert, men noe vi kjenner på, påpeker Heggen og fortsetter:

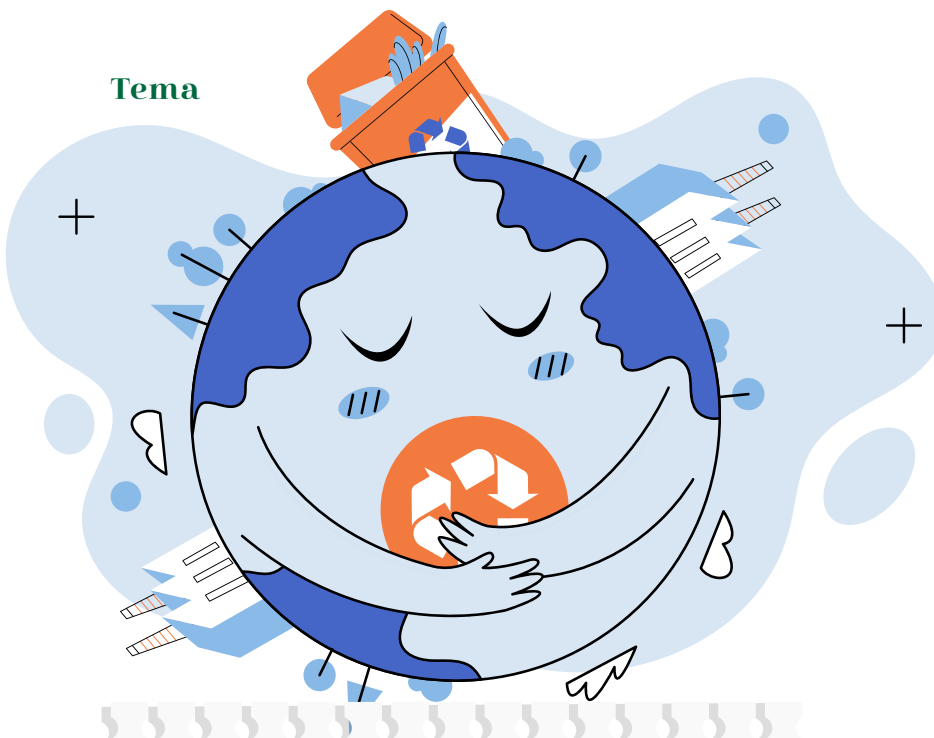
– Det er lett å miste motet om du som pedagog føler du står alene, men alle monner drar, mener professoren.



PROFESSOR: – Skal barnehagene klare å få bærekraft som en ryggmargspedagogikk, bør bærekraft være forankret i hele organisasjonen, sier Marianne Presthus Heggen ved HVL. Foto: privat

BARN KAN PÅVIRKE

Av landets barnehager er 501 miljøfyrtårnserтифициert, som betyr at de jobber systematisk for å bidra til en grønn fremtid og å oppnå noen av



Hva er Miljøfyrtårn?

- Det er en nasjonal ordning som tilbyr verktøy som hjelper virksomheter med å jobbe med kontinuerlig forbedring innen klima og miljø.
- Sertifiseringen er anerkjent av EU og er en offisiell miljøstandard i Norge.
- Virksomheten må oppfylle kriterier innen blant annet arbeidsmiljø, avfall, energi, innkjøp og transport.
- Virksomheten må jobbe systematisk med miljøtiltak og rapportere årlig.
- Miljøfyrtårn er en ideell stiftelse.
- Rundt 11 800 virksomheter er Miljøfyrtårn i Norge, 501 av dem barnehager.

Les mer: miljofyrtarn.no

FNs bærekraftsmål. Administrerende direktør Ann-Kristin Ytreberg i Miljøfyrtårn sier det betyr mye å få med barnehagene.

– Barna er fremtiden, og de har mer påvirkning på voksne enn vi tenker, sier Ytreberg. Som at de kommer hjem og spør hvorfor familien kaster plasten i restavfallet i stedet for å sortere den, eller ber foreldrene ta dem med på bruktmarked for å kjøpe sykkel.

– Bærekraft handler ikke bare om å sortere



LEDER: Ann-Kristin Ytreberg i Miljøfyrtårn sier bærekraft handler om å ha en holdning om at det er kult å arve klær eller ski. Foto: Miljøfyrtårn



RÅDGIVER: Linda Cecilie Dale i Grønt Flagg sier barn som lærer gode grønne handlinger, vil ta dem med seg hjem og inspirere foreldrene. Foto: Sigrid Hungnes Swensen

«BARN SOM LÆRER GODE GRØNNE HANDLINGER, VIL TA DEM MED SEG HJEM OG INSPIRERE FORELDRENE.»

søppel og spare energi. Det handler også om pedagogikk, som å snakke med barn om å ta vare på maten eller gjenbruke klær. Det handler om å få inn en holdning om at det er kult å arve ski og å ta vare på miljøet og naturen, sier Ytreberg. Hun forteller at å få med foreldre og besteforeldre på byttedager i barnehagen også er sosial bærekraft, og kan gjøre mye for inkludering.

GRØNNE HANDLINGER

I 2025 har 450 barnehager grønt flagg mot 606 for fem år siden. Rådgiver Linda Cecilie Dale sier en årsak til nedgangen er kommuneøkonomi, og synes det er synd. Hun forteller at barnehagene kan være med på prosjekter uavhengig av sertifisering. På Grønt Flagg sine nettsider kan du få tips om hvordan barnehagen kan redusere matsvinn, lage sunn og bærekraftig mat eller telle insekter med barna.

– For å utvikle gode handlinger må man *utføre* handlingene, ifølge klimapsykologer. Barn som lærer gode grønne handlinger, vil ta dem med seg hjem og inspirere foreldrene, sier Dale. Det kan være å redusere plastforbruket, spise opp maten eller være ute i naturen.

– Når barn oppholder seg i natur, og lærer navn på insekter eller blomster i nabolaget, kan det skape interesse for naturen som igjen kan gi grunnlaget for et langvarig miljøengasjement, sier Dale.

line@utdanningsnytt.no

Skjerpede krav til arbeidsgivere om å ta arbeidsmiljøet på alvor

Barnehagelærerne opplever høye emosjonelle krav og stor belastning. Nå blir det strengere krav til hvordan arbeidsgiver følger opp det psykososiale arbeidsmiljøet.

Det å jobbe som barnehagelærer kan oppleves både givende og positivt. Det kan være fint å være en støttespiller, en trygg voksen, å bygge et team som samarbeider, og å oppfylle samfunnsmandatet til barnehagen. Samtidig har vi kunnskap om at barnehagelærere blir satt i følelsesmessige krevende situasjoner på arbeid, ifølge en rapport fra SINTEF (2023). Konsekvensene av å bli utsatt for stor emosjonell belastning kan være tidlig avgang fra yrket, sykefravær, overgang til et annet yrke eller psykiske og fysiske plager.

I juni 2025 vedtok Stortinget endringer i arbeidsmiljøloven som stiller strengere krav til hvordan arbeidsgiver følger opp det psykososiale arbeidsmiljøet. Disse endringene gjelder fra 1. januar 2026.

FORSVARLIG ARBEIDSMILJØ

Arbeidsmiljølovens grunnleggende krav til arbeidsmiljøet er at det skal være «fullt forsvarlig», ifølge § 4–1. Det er vedtatt å endre lovens § 4–3 om krav til det psykososiale arbeidsmiljøet. Ifølge den nye lovteksten skal arbeidet «organiseres, planlegges og gjennomføres slik at de psykososiale arbeidsmiljøfaktorene i virksomheten er fullt forsvarlige ut fra hensynet til arbeidstakernes helse, sikkerhet og velferd». Denne presiseringen innebærer at arbeidsgivere må ta på alvor alle faktorer av

betydning for det psykososiale arbeidsmiljøet.

KRAV TIL PSYKOSOSIALE MILJØET

Videre presiseres det i arbeidsmiljøloven § 4–3 andre avsnitt flere viktige psykososiale arbeidsmiljøfaktorer som virksomhetene skal rette oppmerksomheten mot i sitt forebyggende arbeidsmiljøarbeid. Dette gjelder

- uklare eller motstridende krav og forventninger i arbeidet
- emosjonelle krav og belastninger i arbeid med mennesker
- arbeidsmengde og tidspress som innebærer ubalanse mellom arbeidet som skal utføres, og tiden som er til rådighet
- støtte og hjelp i arbeidet

Med begrepet «emosjonelle krav og belastninger i arbeidet med mennesker» menes krav og belastninger som kan oppstå i direkte eller indirekte kontakt med mennesker. Kravene kan handle om at arbeidstakerne må sette seg inn i eller håndtere andres tanker, følelser eller atferd. Det kan handle om at de må håndtere eller skjule sine egne tanker eller følelser, eller om å måtte tilpasse kommunikasjon eller atferd til menneskene de arbeider med. Lovendringen tydeliggjør arbeidsgivers ansvar for å sørge for et fullt forsvarlig psykososialt arbeidsmiljø.

Arbeidsgivere må ta på alvor alle faktorer av betydning for det psykososiale arbeidsmiljøet.

Hanna-Cecilie Gram Jemtegaard

advokat i Utdanningsforbundet
hanna-ceciliegram.jemtegaard@utdanningsforbundet.no





DEKORERER: Naturkunst trenger ikke å være komplisert. Man kan også dekorere en stubbe.



Ingunn lærer barna å lage naturkunst

Kunstneren Ingunn Eidsæter tar med barna ut for å lage kunst i naturen.

Ønsket er å inspirere dem til å ta vare på naturen.

TEKST OG FOTO: IDUN AALBU RASMUSSEN

Se hva jeg har funnet, Ingunn!

– Oi, så fin! Den kan vi bruke når vi skal lage kunst på stranda etterpå.

Kunstner Ingunn Eidsæter tar imot noen lilla skogstjerneblomer fra et av de 16 barna som svermer rundt henne. Svanviken barnehage er den trettende barnehagen i Hustadvika kommune i Møre og Romsdal som hun har tatt med ut på naturkunstud i regi av Den kulturelle skolesekken.

SER OG FØLER PÅ NATUREN

Kunstneren og Svanviken barnehage er på tur til fjæra. På veien dit samler de blomster, planter, bark og andre ting de kan bruke når de kommer fram. Her, på Eide i Hustadvika

kommune, møter fjellene grønne, frodige enger og ei steinstrand vasket med havets farger. Perfekt til å lage kunst.

– Her har vi det ikke travelt med å få et produkt med kunsten vi lager. Det handler om å bruke sansene sine og utforske verden sammen, forteller Eidsæter.

Kunstneren har lenge vært opptatt av natur og bærekraft, og etter å selv ha jobbet mye i barnehage har hun funnet mening i å snakke om natur og kunst med barn.

– Det skjer noe med oss når vi kjenner på og bruker sansene våre i ekte, autentisk natur.

– Jeg mener det hjelper oss å koble av fra stresset som kommer fra internett og aktivitetspress. Hun skal til å fortsette, men blir med ett avbrutt når Isabell viser henne et blad like stort som ansiktet sitt.

– Kjenner du hvor tynt det er, spør hun seksåringen.

Naturkunst handler nettopp om å gjøre som Isabell har gjort – finne ting der man er, og ta seg tid til å se og kjenne på naturen.

BÆSJ ER OGSÅ NATUR

Framme på stranden løper barna ut i fjæra. Noen kommer

A woman in a yellow raincoat and two children in blue overalls and pink hats are kneeling on a rocky, mossy ground. They are creating a piece of nature art using sticks, small purple flowers, and white daisies. The woman is holding a stick and placing flowers around it. One child is holding a small purple flower, and the other is reaching for a white daisy. The scene is outdoors, likely in a park or natural area.

LAGER KUNST: Kunstner
Ingunn Eidsæter viser
Marcus og Børge i
Svanviken barnehage
hvordan de kan lage kunst
av blomster, steiner, pinner
og andre ting de finner i
naturen.

**«NATURKUNST HANDLER
OM Å FINNE TING DER MAN
ER, OG TA SEG TID TIL Å
SE OG KJENNE PÅ
NATUREN.»**

PÅ STRANDA: Petter og Julie lager en sirkel av ting de finner i fjæra.



SAMLER:
Isabelle er ivrig og finner raskt ting hun kan bruke som kunst.



INSPIRERE: Målet med naturkunsten er å inspirere barna til å være ute og bli oppmerksomme på det som er rundt dem.

for å vise Eidsæter en marihøne de har funnet. Andre har funnet en bitte liten krabbe. De fleste har lagt blomster og planter ned i de to kurvene gruppa har med seg. Barna setter seg så ned på huk sammen med kunstneren for å se hvordan de kan lage kunst av det de har funnet.

– Man skal kunne lage naturkunst hvor som helst. Man trenger ikke en stor friluftsskog, man kan også bruke steiner som man finner i en grøftekant. Det handler om å senke pulsen og se det som er rundt oss. Det kan jo bli kunst av alt, sier kunstneren.

Hun og barna lager flere store ringer av stein, som de så pynter med ulike planter, skjell og blomster.

– Æsj, hundebæsj, bryter et av barna ut. Eidsæter ler.

– Ja, det er også natur. Men akkurat det skal vi kanskje ikke ta i.

Bæsjen blir liggende, men barna finner tang og tare som kan legges i midten av steinringene. Det yrer av kreativitet i mange av barna, og selv de som ikke er like interessert i kunsten, koser seg.

– Opplevelsen er en minst like stor del av dette, og det

trenger ikke å bli noe produkt til slutt. Den kreative prosessen gir dem noe uansett. Hun tror slike turer som dette kan hjelpe både barna og ansatte til å være mer observante i naturen.

EN MAGISK DAG

– Målet er å inspirere til å være ute, være til stede og bli oppmerksomme på det som er rundt oss, og å lære seg å reflektere rundt det vi ser, og forstå at også vi er natur, sier Eidsæter.

Dette har pedagogisk leder ved Grønnstua avdeling Christina Lyngstad stor tro på.

– Selv kjenner jeg det innvendig. En slik dag i naturen er helt magisk. Og vi ser det på ungene også, de vil ikke hjem engang, sier Lyngstad.

Hun er inspirert til å videreføre det barnehagen har lært denne dagen.

– Det å være til stede i naturen og bruke hele seg er så fint for barna, og så er det viktig for dem å få medvirke i sin egen hverdag, sier den pedagogiske lederen.

– KAN REDDE PLANETEN

Grunnen til at Eidsæter velger naturmaterialer, er livsløpet deres.

**«MÅLET ER Å
INSPIRERE TIL Å
VÆRE UTE, VÆRE
TIL STEDE OG BLI
OPPMERKSOMME
PÅ DET SOM ER
RUNDT OSS.»**



PEDAGOGISK LEDER: Christina Lyngstad i Svanviken barnehage bli inspirert til å ta med barna og lage naturkunst etter en dag sammen med kunstneren. Foto: privat

NATURKUNST

Kunstformen startet i USA på 1960-tallet som en protest mot den kommersielle gallerikunsten og som en del av en gryende miljøbevegelse.

Den kalles også land art, miljøkunst, jordkunst og steds-kunst.

Kjente kunstnere er Richard Long, Andy Goldsworthy og norske Helge Rød.

Naturkunst kan være alt fra store og iøynefallende installasjoner til mindre uttrykk som går mer i ett med omgivelsene.

Naturkunstnere bruker stedets materialer og forsterker og framhever former i naturen. Kunsten føres tilbake til naturen.

Noen, som kunstneren Christo, lager store installasjoner, som å pakke inn en øy eller bygning i stoff. Andre tar naturmaterialene inn i galleriene og lager en installasjon der.

Målet med kunsten er å gjøre oss bevisst på ulike estetiske elementer i naturen og å få oss til å se verdien av naturen.

Dokumentasjon i form av bilder er viktig for å formidle kunsten i bøker og gallerier.

Kunstformen har inspirert skoler og barnehager til å forme i og med naturen.

Kilde: Nina Thomassen, naturkunstansvarlig i Lekeslottet barnehage

– De er skapt i og av naturen, og har ikke gjennomgått noen menneskeskapt produksjonsprosess. Det skader ikke miljøet når vi henter dem, bruker dem eller legger dem fra oss igjen, sier hun. Noe av det viktigste for kunstneren med et slikt prosjekt er at barna får en tidlig tilknytning til naturen.

– Jeg håper dette gjør at barna blir glad i det de har rundt seg, og får sitt eget personlige forhold til naturen, og at de tar med seg det inn i voksenlivet, sier kunstneren.

– Hvis mennesket kommer i harmoni med planeten, så kan det være med på å redde miljøet vårt, sier Eidsæter. Det tror hun er fullt mulig.

– Barn i barnehagealder er ikke «lukket» enda, og de er så klare for dette, smiler hun.

Christina Lyngstad mener dette burde være noe alle barnehager fikk tilbud om.

– Alle barnehager i hele landet må få tak i noen som er så engasjert som Ingunn, og sette av tid til å lage naturkunst sammen.

Seksåringen Julie er også tydelig på hva hun synes om naturkunstturen:

– Dette er verdens beste dag, gliser hun.

idunaar@outlook.com



LANGS VEIEN: Kunstner Ingunn Eidsæter sier du ikke trenger en stor friluftsskog for å lage naturkunst, man kan bruke blomster og blader man finner i en grøftkant.

ANNONSE

Bestill annonser for 2026



Utgivelsesplan
annonsefrist/utgivelsesdato

- 1 **11. februar** / 13. mars
- 2 **22. april** / 29. mai
- 3 **9. september** / 9. oktober
- 4 **4. november** / 4. desember

Visste du at annonser hos oss sees av 63 000 lesere?



utdanningsnytt.no/annonser

ANNONSEKONTAKT
Grethe Ånerud i HS Media
E-post: utdanning@hsmedia.no
Telefon: 92 83 68 30

Barn lærer språk med jord under neglene

I Barnas hage utforsker femåringer alt fra poteter til meitemark. Hagen utvikler ordforrådet **og lærer dem respekt for maten vi spiser.**

TEKST: KJETIL S. GRØNNESTAD FOTO: ALF BERGIN

Oil Dét var en stor potet, sier William Aleksander Malcolm Tveit og peker på knollen som dukker opp under potetriset. Ove Bergersen, førsteamanuensis ved barnehagelærerutdanningen på Universitetet i Stavanger (UiS), løfter den opp.

– Og der er en minipotet, skyter Molly Kvamme inn.

DYRKER ORDFORRÅDET

Vi er i Barnas hage ved turområdet Sørmarka på Ullandhaug i Stavanger. Nærmeste nabo er Ullandhaug   kologiske Gård. Litt lenger nedi bakken ligger Universitetet i Stavanger (UiS), som driver Barnas hage i samarbeid med Kvann – Kunnskap og vern av nytteplanter i Norge. Ideen til den 300 kvadratmeter smale og inngjerda k  kkenhagen ble unnnfanget i 2017. Tanken var å anlegge et aktivitetsområde basert på prinsippene i regenerativt landbruk, tilpasset barnehagebarn. Regenerativt landbruk legger vekt på å tilbakeføre organisk materiale og karbon til jorda. Målet er å minimere p  ying, tilføre kompost, drive vekstskifte og benytte vekster til å øke det biologiske mangfoldet.

– Vi vil skape et godt spr  kmil   i en hage som byr på rike erfaringer barna kan be-

arbeide og snakke om, sier Bergersen, som underviser i norsk.

LÆRER    S  , STELLE OG HØSTE

Ei som lærte om Barnas hage som student, er Cecilie Rønning. I dag er hun en av to barnehagelærere som følger femåringene fra Eventus Solahagen barnehage.

– Vi har drivhus der barna er med og dyrker grønnsaker. Jeg tenkte det ville være gøy å ta barna med hit og lære mer, sier Rønning.

Barnas hage er offentlig tilgjengelig. Barnehager er velkomne til å besøke stedet og poste brev til studentene i postkassene, men Bergersen setter pris på at besøkende ikke pr  vesmaker eller tar med noe uten avtale på forhånd. Det er barnehagene som har sådd grønnsaker og satt poteter, som skal stelle og høste dem.

– Slik kan enkeltbarnehager over tid bli bedre kjent med hagen, og vi kan sammen utvikle fortellinger og samtaler knyttet til den, sier Bergersen.

SMAKER P   BONDEBØNNER

Eventus Solahagen har besøkt Barnas hage flere ganger det siste året. Da førskolebarna begynte på skolen, tok denne nye gruppa med femåringene over.

– Vi har lært hva som er spiselig, hva vi kan plante selv, og hvordan vi tar vare på





HØSTER: William Aleksander Malcolm Tveit viser stolt fram den store poteten han har plukket opp av jorda. I bakgrunnen følger Jacob Melhus Garvik med.

**«VI HAR LÆRT HVA
SOM ER SPISELIG, OG
HVA VI KAN PLANTE
SELV.»**



KORTREIST MAT: Storm Olai Kristiansen liker lilla blomkål.



GRAVER I JORDA: Barnehagelærer Gro Engøy Hadland følger med når barna graver etter meitemark i kompostbedene.



SANSER: Den fruktbare jorda er full av meitemark.



SAMARBEID: Førsteamanuensis Ove Bergersen ved Universitetet i Stavanger hjelper Billie Seglend (foran) og Yessine Ben Taieb med å samle inn jordskokker som skal mates til nabogrisene.



FÅR MAT: De tre store grisene, som er blanding av villsvin og ullsvin, mates med jordskokker fra Barnas hage.

BØNNER: Oline Oven (t.v.), Aurora Isabel Myhre-Bakkevig og Luka Haga Løyning viser hvordan man høster bondebønner i belgene.

BARNEHAGELÆRERE: Gro Engøy Hadland (t.v.) og Cecilie Rønning tar gjerne med barn fra Eventus Solahagen barnehage til Barnas hage, der barna kan lære å dyrke mat.



plantene, sier barnehagelærer Gro Engøy Hadland. Besøkene knyttes opp til driften av drivhuset hjemme. Avlingene brukes i matlagingen. Barnehagens egen kokk disker opp, ofte med smakstallerkener som utfordrer barna til å prøve ukjente grønnsaker. Blant dem: bondebønner fra Barnas hage.

Storm Olai Kristiansen trekker litt på det da han blir spurt om han syntes bondebønner var godt. Med liv og lyst knasker han på den lille blomkålen han nettopp har vært med og høstet.

LÆRER OM KRETSLØPET

Eventus Solahagen er en friluftsbarnehage, og de kombinerer besøk i Barnas hage med turer i Sørmarka. Barna lærer at søppel skal kastes i søppelbøtta, ikke i naturen. I skogen samler de «godteri» til hagen: kvister og blader til komposteringsbedene, der barna lærer hva som kan bli til ny jord. Å grave fram meitemark i komposten er en ekstra bonus.

– Etter å ha vært her lærer barna bort til andre barn at ikke alle grønnsaker vokser over jorda, noen vokser også under jorda, forteller Hadland.

Når poteter fra Barnas hage, eller to-

mater og jordbær fra eget drivhus, står på menyen, får alle vite hvem som har dyrket dagens lunsj.

– De blir så stolte når resten av avdelingen får høre at det er denne gjengen som har høstet maten, sier Rønning med et stort smil.

MATER GRISEN

Barna spør og graver om grønnsakene, meitemarken og sommerfuglene som flagrer forbi. De tar opp poteter, løper gjennom jordskokkjungelen og samler snacks til nabogrisene.

For de tre digre grisene på Ullandhaug Økologiske Gård, et par minutters rusletur unna, elsker jordskokk. På rekke og rad, med spann fulle av jordskokk, vandrer femåringene nedover gangstien. Lykkelige grynt lyder idet barna kaster godbitene inn i innhegningen.

– Jo mer barna får lære, jo mer nysgjerrige blir de på å lære mer. Vi ansatte er også interessert i å lære om bærekraft og å dyrke vår egen mat. Interessen for planter, og gleden over å lære noe nytt, er drivkraften, avslutter Hadland idet nok en jordskokk kastes over gjerdet.

kjetil@svartpaakvitt.no

Barnas Hage

Hagen driftes av Universitetet i Stavanger (UiS).

Universitetets gartner klipper plenen, mens Ove Bergersen har ansvaret for dyrking og kompostering.

Innholdet i hagen er utviklet i samarbeid med Kvann – Kunnskap og vern av nytteplanter i Norge. Det er en interesseorganisasjon som jobber for å bevare plantemangfold i Norge.

Her dyrker de jordbær, rukko-la, grønnkål, bondebønner, solbær, jordskokk, rabarbra samt flere typer potet, løk, urter og flerårige nyttevekster.

**«ANSATTE
ER OGSÅ
INTERESSERT
I Å LÆRE OM
BÆREKRAFT
OG Å DYRKE
EGEN MAT.»**

1 av 3 barn i barnehage på 1930-tallet

Barnehagelærerutdanningen i Oslo er 90 år. **Inspirasjonen kom fra Berlin og Wien.** Der gikk 1 av 3 barn i barnehage allerede på 1930-tallet.

TEKST OG FOTO: LINE FREDHEIM STORVIK

Wien var ansett som hovedsetet for pedagogisk og psykologisk forskning på 1930-tallet, og både Østerrike og Tyskland var foregangsland, forteller instituttleder Kristin Danielsen Wolf ved OsloMet. Hun fortalte om oppstarten av barnehagelærerutdanningen i Oslo under 90-årsjubileet på OsloMet. De feiret tre dager til ende med aktiviteter og program for både barnehagebarn, studenter, ansatte, forskere og utenlandske barnehagefolk.

NORGE LÅ LANGT BAK

Norge lå langt bak de andre europeiske og nordiske landene når det gjaldt å etablere barnehager og barnehagelærerutdanning. I 1935 fikk Norge sin første barnehagelærerutdanning, da Inger Grundt-Pedersen var en av pionerene som startet Barnevernsakademiet i Oslo. Hun ble første rektor på Barnevernsakademiet, som var starten på dagens barnehagelærerutdanning ved OsloMet. Rektoren besøkte Wien og Berlin, der hun hentet inspirasjon til utdanningen. I Wien gikk ett av tre barn i barnehage på 1930-tallet, ifølge rektoren.

– Det er overraskende at Norge var så seint ute med barnehagearbeid og en egen barnehagelærerutdanning. En forklaring var, ifølge rektor Grundt-Pedersen, at de ikke hadde hatt de rette menneskene til å sette fart i tingene og vise myndighetene hvor stort behovet for barnehagearbeid var, forteller Wolf.

INSPIRERT AV TYSK PEDAGOG

Den første rektoren oppholdt seg også noen må-



neder i to ulike barnehager og to utdanningsinstitusjoner som var etablert av den tyske pedagogen Friedrich Fröbel i Leipzig og Berlin. Han grunnla de første barnehagene i Tyskland, og disse ble forbilder for barnehager i Norden og Norge. Ifølge Frøbels barnehagetenkning var barnet i sentrum, og barna skulle utvikle seg til tenkende, selvstendige mennesker gjennom lek, sang og formingsaktiviteter.

«Det er overraskende at Norge var så seint ute med barnehagearbeid.»



OM STARTEN: Professor Anne Greve (f.v.) og instituttleder Kristin Danielsen Wolf ved OsloMet fortalte under 90-årsjubileet for barnehagelærerutdanningen i Norge om pionerene som startet det hele.

– Frøbels tanke var ikke at barnehagen skulle erstatte hjemmet, men være et sted barna kunne få nye impulser gjennom opplevelser og aktiviteter noen timer om dagen, forteller Wolf. Hun tror den tankegangen kan ha vært en årsak til at Tyskland og Wien var tidlig ute med barnehager.

– På den tiden hadde Norge barneasyll som tok vare på nødlidende barn fordi begge foreldrene måtte jobbe, forteller Wolf. I høst har studenter fra OsloMet vært i praksis i Pestalozzi-Fröbel-Haus i Berlin.

PEDAGOGISK OG REGNSKAPSFØRING

De første norske barnehagelærerstudentene fikk



SPÅTELT: Spåkone Lise Lotte Ågedal, som til vanlig underviser barnehagelærerstudenter i musikk ved OsloMet, tok imot barn og voksnes ønsker for fremtidens barnehage og samlet lappene med ønsker i en tidskapsel under 90-årsjubileet. Den skal åpnes igjen når barnehagelærerutdanningen er 100 år.



UNIVERSITETSLEKTOR:

Elena Böhler fortalte at tankene til den tyske pedagogen Friedrich Fröbel fra slutten av 1800-tallet om at barn lærer mest gjennom lek, er like aktuell i dag. Her viser hun hvordan barn kan lære om matematiske former og begreper ved å leke med en ball.

undervisning i småbarnspsykologi, pedagogikk, barnehagelære, religion, norsk, eventyrfortelling, naturstudier og samfunnslære. På timeplanen stod også møteteknikk, kostlære, konsentrasjonsundervisning og regnskapsføring.

– De var opptatt av kvalitet i utdanningen, forteller professor Anne Greve, som også deltok på jubileet. Hun tror det viktigste som har skjedd i barnehagelærerutdanningen de siste 90 årene, er at den har klart å holde seg oppdatert, og at utdanningen har tett samarbeid med praksisfeltet.

– Da jeg tok utdanning på 80-tallet, hadde vi ikke en eneste fagbok på norsk. Nå utdanner vi forskere og er tett på den nyeste forskningen.



«Vi må også utdanne modige barnehagelærere som tør å stå opp for det de tror på.»

Barnehagelærerne er også tett på utdanningen. Det gjør at vi i dag er en levedyktig og livskraftig 90-åring, sier Greve. Hennes ønske for fremtiden er at det blir flere barnehagelærere med master i barnehagen.

– Vi må aldri fire på kvaliteten. Det er jeg redd fort kan skje i en tid med mangel på studenter. Vi må også utdanne modige barnehagelærere som tør å stå opp for det de tror på, sier Greve.

NY FELLES PLAN FOR LÆRERUTDANNINGER

Også statssekretær Synnøve Mjeldheim Skaar (Ap) var opptatt av studentmangelen.

– Vi må få flere til å bli barnehagelærer. Der har vi en utfordring vi må ta tak i, sa Skaar, som

JUBILANT: Instituttleder Kristin Danielsen Wolf fikk bursdagskrone og hilsen av rektor Christen Krogh ved OsloMet (t.v.) og dekan Roger André Federici da barnehagelærerutdanningen feiret 90 år. Statssekretær Synnøve Mjeldheim Skaar kom også med en hilsen.

LESTE DIKT: Førstelektorene Eivind Karlsson og Torgeir Haugen ved barnehagelærerutdanningen hadde en poetisk tilnærming til barn og mat gjennom tidene.



ANERKJENT: Den nederlandske professoren i pedagogikk Giert Biesta fortalte om betydningen av utdanning i samfunnet.

ønsket velkommen på 90-årsjubileet. Regjeringen har satt i gang et arbeid med å lage en felles rammeplan for lærerutdanningene i Norge.

– En ny felles rammeplan må ikke tolkes som et forsøk på å viske ut forskjellene på de ulike lærerne i barnehage, grunnskole og videregående, påpeker Skaar.

line@utdanningsnytt.no

Ansatte som reflekterer rundt sin rolle når barnehagen er ute på tur, kan bidra til at barn får flere gode opplevelser i naturen.

TOR MAURITZ SMEDSRUD

Ansatte undervurderer sin egen rolle i naturlek

Barnehageansatte har stor tro på naturlek, men undervurderer sin egen rolle i leken.

AV: KJERSTI SALVESEN FOTO: UIS

1. Hva skriver du doktorgrad om?

– Jeg skriver om hvordan barnehageansatte legger til rette for lek i naturmiljø, om hvordan de leder og veileder barna og selv bidrar i leken. Lek i naturen er bra for barns trivsel og utvikling, viser forskning. Likevel er det fortsatt behov for mer kunnskap om pedagogisk praksis i naturmiljø. Jeg har i min forskning undersøkt hvordan barnehageansatte støtter barns lek i naturmiljø.

2. Hva har du funnet ut?

– Jeg har funnet ut at barnehageansatte støtter barns lek i naturmiljø gjennom oppmuntring til frilek og ustrukturert lek. Ansatte legger til rette for et trygt og stimulerende miljø. Barna følger sine interesser, og ansatte trekker seg ofte unna leken. Andre ganger blir barnehageansatte med i leken på barnas premisser. Dette øker aktivitetsnivået, og flere barn blir inkludert. Ansatte kommer også med forslag og kommentarer til leken, noe som oppmuntrer barnas fantasi og læring. Det å være utendørs påvirker tilsynelatende de ansattes humør og lekenhet. De synes det er viktig

og ukomplisert å balansere mellom å delta – og å trekke seg tilbake fra leken.

3. Hva tror du din forskning vil bety for barnehagene i Norge?

– Min forskning kan føre til at barnehageansatte blir mer bevisste på voksenrollen i uteleken. Ansatte som reflekterer rundt sin rolle når barnehagen er ute på tur, kan bidra til at barn får flere gode opplevelser i naturen. Forskingen gir et grunnlag for å diskutere hvor lenge og mye de ansatte skal delta i forskjellige typer lek, og hvordan ansatte kan delta for å påvirke læring og ivareta lekens egenverdi.

4. Hva overrasket deg mest i forskningen?

– Både min egen og tidligere forskning viser at barnehageansatte mener at naturen har en positiv pedagogisk effekt. Det som overrasker meg, er at ansatte undervurderer sin egen rolle og hvor viktige de er i uteleken. Dette til tross for kunnskapen vi har om hva det betyr at voksne bidrar til barns lek.

godkommunikasjon@gmail.com

Min doktorgrad



TOR MAURITZ SMEDSRUD (39)

offentlig sektor-ph.d. i barnehagestiftelsen Kanvas og Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning ved Universitetet i Stavanger (UIS)

disputerer høsten 2025 eller våren 2026

Doktorgrad: Natur og lek i barnehagen. En studie av hvordan barnehageansatte støtter barns lek i naturmiljøer

Mål med forskningen: å videreutvikle det pedagogisk arbeidet med barns lek i naturen

DERFOR ER DENNE DOKTORGRADEN VIKTIG

– Forholdet mellom barns frie lek og personalets engasjement i leken diskuteres ennå, særlig i akademien. Frilek blir fortsatt ofte ansett som «voksenfri» lek. Dette til tross for at det har vist seg at en sensitiv og profesjonell involvering i barns lek ikke bare kan styrke og utvikle leken, men også inkludere flere. Barn sier også selv at de ønsker seg voksne som er med i leken. Smedsruks forskning gir innsikt i hvordan barnehagelærere reflekterer over sin rolle i barns naturinspirerte lek. Denne kunnskapen kan bidra til å styrke bevisstheten rundt egen rolle.

Thomas Moser

professor ved Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning ved Universitetet i Stavanger (UIS)



Mitt barnehageminne

MINNER: For NRK-programleder Tete Lidbom var høydepunktene i barnehagen å høre på kassetter og å se på søppelbilen da den kom.

Tete Lidbom (38)

programleder i NRK

Fra: Trondheim

Bor: på Grønland i Oslo

Familie: samboer med Kaia Walstad Grønland og hunden Bob

Aktuell med: podkasten *Heia Fotball* på NRK, og har vært dommer i *Maskorama* og programleder for Melodi Grand Prix

AKTIVT BARN: Å høre på lydkassetter i et eget rom syntes Tete Lidbom var det artigste å gjøre i barnehagen.



LEKTE MED FYRSTIKKER

Barnehagen brant ned

Da Tete Lidbom og vennene så at de eldste barna lekte med fyrstikker, ville de også prøve. **Det endte med at hele barnehagen brant ned.**

TEKST: KJERSTI SALVESEN FOTO: KHOA DANG DO OG PRIVAT

Det skjedde mye rart i min tid i barnehagen. Mye husker jeg fortsatt godt, som den gangen jeg så noen av de eldste barna i Nissekollen barnehage leke med fyrstikker inne på kjøkkenet. Vi snek oss inn i utetiden, og det endte med at hele barnehagen brant ned, forteller Tete Lidbom (38). Han legger til at ingen heldigvis ble skadet – og at de flyttet inn i en skikkelig stilig villa i ett år mens barnehagen ble bygget opp igjen.

BLODSPRUTEN STOD

Tete kan ikke huske opplevelsen som dramatisk.

– Da vi skjønte at det brant mer enn bare i søppelkassen, gikk vi ut igjen. De eldste barna, som først hadde lekt med fyrstikker, beordret oss til ikke å si noe, forteller Tete. Han tror det var en av de voksne som oppdaget brannen. Siden alle barna allerede var ute, gikk evakueringen rolig for seg. Tete husker ikke hva de voksne sa om brannen etterpå, og tenkte heller ikke så mye mer på det selv.

Tete gikk i barnehage fra 1988 til 1994, først i Moholt barnehage og deretter i Nissekollen barnehage i Trondheim.

– En gang jeg skulle kaste et rumpeakebrett til en kompis, skjedde det også en ulykke. Jeg svingte akebrettet av gårde som en frisbee. Kompisen min rakk ikke å løfte hendene sine, så akebrettet kuttet opp pannen hans. Blodspruten stod som i en actionfilm, sier Tete.

STORT Å SE PÅ SØPPELBILEN

Det var ikke bare action og dramatisk rundt Tete i barnehagen. Han satte stor pris på det hverdagslige, som da søppelbilen kom.

– Jeg elsket barnehagen. Det aller meste var gøy. Et høydepunkt i hverdagen var da søppelbilen kom. Da samlet vi oss for å se på søppeltømmingen, sier Tete.

Han minnes også at de hadde Grieg-uke i barnehagen.

– Det var en stor opplevelse da en journalist fra NRK intervjuet meg om Edvard Grieg, sier 38-åringen.

– Hva jeg sa i intervjuet, husker jeg ikke – men jeg husker at jeg var veldig entusiastisk rundt alt vi hadde lært om Grieg. Og så elsket jeg *Dovregubbens hall*, forteller Tete.

MUSIKK PÅ KASSETTER

Tete beskriver seg selv som et over gjennomsnittet aktivt barn.

– I barnehagen gikk det for det meste i fotball, klatring i trær og stativer, aking og rollespill, sier han. Dessuten var det et sløydrom i barnehagen, der barna fikk lov til å utfolde seg og lage ting. Men enda kulere enn å være i sløydrommet syntes Tete det var i det rommet der de fikk lov til å høre på lydkassetter.

– Vi fikk lov til å ha med oss kassetter hjemmefra. Det var stor stas, minnes Tete.

Favoritten hans var den aller første Kaptein Sabeltann-kassetten, *Skatten i Kjuttaviga*.

Bestevennene i barnehagen het Øyvind, Lennart, Trym og Li Jie. De som jobbet der, har Tete bare noen vage minner av, men han husker at han likte alle de voksne godt.

– Har du fortsatt kontakt med vennegjengen fra barnehagen?

– Den eneste jeg har møtt i voksen alder, er Lennart, som var min aller første venn. Jeg treffer ham tilfeldig i snitt hvert femte år, svarer Tete.

DÅRLIGE KAVIARMINNER

– Mitt hat mot kaviar startet i barnehagen. Jeg synes det var heslig at så mange av de andre barna spiste kaviar og griste med det, sier Tete.

Han hadde selv laktoseintoleranse, og da de andre barna spiste grøt, fikk han pølse.

– De andre ble sjalu fordi jeg fikk pølser. Selv var jeg ikke så glad i pølser, så det der var aldri helt optimalt, forteller Tete lattermildt.

godkommunikasjon@gmail.com

Med klær som lerret

Klær er en spennende menneskelig uttrykksform. Lag et rom der barna kan være designere og skape sine helt unike kunstuttrykk på og med klær.

Velg et tomt rom, kle det med papir

og tegn en rekke med barn som er klare til å få klærne sine dekorert. Du kan skisse med tusj på frihånd, eller tegne omriss av barna i barnegruppa. Så kan barna gi klærne farge og liv i flere prosesser – først med maling, så med klistremerker og fettfarger, deretter med limstift, fjær og silkepapir. Lar dere rommet stå over flere dager, vil kunsten utvikle seg lag på lag og bli flottere for hver dag.



Trude Anette Brendeland

trubrende@hotmail.com

Barnehagelærer, forfatter og foredragsholder som står bak fantasifantasten.no. Hun jobber i Eventyrhuset lekeverksted i samarbeid med Fantoft gård Sammen-barnehage i Bergen.



En annen måte å dekorere figurere på veggen på er å feste kontaktpapir på tegningen – med klisteret ut. Slik kan barna designe klærne ved å ta av og på fjær, papirbiter og remser med trekkpapir. Du får kjøpt kontaktpapir i bokhandelen.



Se video
av hvordan du kan
gjøre dette i praksis, på
utdanningsnytt.no/
forste-steg



Stoff kan være et spennende underlag å male på.

Finn fram hvite gjenbrukslær, hatter og sko, heng dem opp og la barna male og dekorere dem. En idé er å la en voksen ta på seg dobbelt lag med maledresser og gi barna et levende lerret å utfolde seg på. Ganske snart har dere laget unike klær som i neste omgang kan brukes som maleklær. Et slikt rom kan også være supert til å forberede barna til karneval. Bruk det til å designe og redesigne klær, lage tilbehør og gi barna mulighet til å sette sitt unike preg på karnevalsfesten.



Verdens første professor i barnehage-matte

Forsker Oliver Thiel **ønsker å gi barn matteglede**. Han opplever at mange barnehagelærere har dårlig erfaring med matte fra egen skolegang.

TEKST: MERETE SILLESEN FOTO: MARIANNE OTTERDAHL-JENSEN

Han er fysiker, grunnskolelærer og terapeut for barn med matematikkvansker. Han er også verdens første professor i barnehagematematikk.

– Jeg har forsket på overgangen fra barnehage til skole og oppdaget hvor viktig matematikk i barnehagealder er, spesielt for 3–5-åringer, sier Oliver Thiel. Han er forsker og underviser barnehagelærerstudenter i *Språk, tekst og matematikk* og fordypningen *Kreativitet, undring og bærekraft* ved Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH) i Trondheim.

VIL SKAPE MATEMATIKKGLEDE

– Mange barnehagelærere har dårlig erfaring med matematikk fra egen skolegang. Matematikk finnes i nesten alt vi gjør. Det er mye mer enn den matten vi pugget på skolen, forteller professoren. Han forklarer at barn har en naturlig nysgjerrighet for mønstre, telling, former og sammenhenger. De oppdager matematikk i lek og daglige aktiviteter, som å bygge med klosser, sortere gjenstander eller telle trinn. Matematikk handler om å løse problemer og reflektere over løsningene. Det bidrar til å utvikle evnen til å analysere, resonnere og tenke kreativt og styrker følelsen av mestring og kompetanse. Å utdype barnas naturlige



MÅL OG VEKT: Professor i barnehagematte Oliver Thiel sier barna synes det er spennende å se hva som skjer med vekta når de legger ulike ting på. Hva veier mest? Er det største alltid tyngst?

«I barnehagen beriker vi
barnas lek med matematikk
som de kan utforske av
egen interesse.»





GEOMETRI: Barna er opptatt av at ting har forskjellig form, og utforsker hvordan de kan bruke formene. Oliver Thiel besvarer alle spørsmål på en lettfattelig måte.

interesse bidrar til en positiv holdning til matematikk, ifølge professoren.

– I rammeplanen for barnehager er «matematikkglede» et viktig stikkord. Hovedmålet er å bygge et solid fundament for matematisk tenkning og en positiv, trygg og utforskende holdning til matematikk, sier Thiel.

– Skolen har læringsmål, der barna for eksempel skal tilegne seg regneferdigheter. I barnehagen beriker vi barnas lek med matematikk som de kan utforske av egen interesse. Mange barnehagelærere viser positiv overraskelse når de forstår hvordan matematikk finnes overalt, forteller professoren

MATTE KOMMER NATURLIG I LEK

– I en studie har vi, sammen med barna, laget mekaniske leker av gjenbruksmaterialer. Det handler om geometriske former og hvordan de må plasseres for at leken skal fungere forteller professoren.

– Jeg har tidligere observert barnas frilek uten dørs. Der fantes mye matematikkglede, forteller Thiel. Han gir konkrete eksempler, som at barn gjør erfaringer med romforståelse når de leker gjemsel. Hvor er det lurt å gjemme seg for å ikke bli funnet? Når barna

«Jeg har tidligere observert barnas frilek utendørs. Der fantes mye matematikkglede.»

leker «sisten» eller «alle mine kyllinger», må de estimere fart og retning for å minimere sannsynligheten for å bli tatt. Og når de klatrer i trær, må de estimere risikoen.

– Det er spennende å reflektere med barna over disse erfaringene, sier Thiel.

– Barna fant en levende meitemark. De voksne kommenterte det. «En meitemark? Åh, så bra!» sa den ene, og den andre: «Oi, den var bitteliten. Kult!» Ikke mer.

Forskeren spurte barna hvor de hadde funnet den. Barna kunne beskrive plasseringen. Og så begynte undringen. Er det vanskelig å finne en meitemark i februar? Hva gjør den om vinteren? Samler den mat om sommeren? Hvor mye mat trenger den? Hvor dypt inni jorda bor den? Hvordan kan den spise seg gjennom jorda når det er frost?

Til slutt ble barna enige om å grave meitemarken ned i jorda igjen, slik at den kunne overleve.

BUTIKKLEK ER BARNAS FAVORITT

I sin forskning møter professoren barnehagebarn ute i barnehagene, eller på høgskolens eget matematikkrom.



– Jeg observerer hvordan barnehagene jobber med matematikk, og jeg gjør matematiske aktiviteter med barn for å undersøke hvordan det hjelper dem til å lære seg matematikk, forteller professoren. På matematikkrommet er det et klatrestativ, der barn kan gjøre romlige erfaringer: over, under, gjennom, opp og ned. De har ulike typer konstruksjonsmateriell som barna kan bruke til å bygge tårn, broer, hus og

KLOKKA: Mange barn strever med å knekke klokkekoden. Også her kan matematikk læres ved lek, viser Oliver Thiel.



TELLING: Det er mange, både barn og voksne, som teller på fingrene. En start kan være å finne ut hvor mange fingre en selv har på hver hånd, forteller professoren.

slott. På geobrettveggen kan barna lage geometriske former med gummistrikk.

– Lekebutikken er barnas favoritt. Her kan de sammenligne og måle vekt og volum, sortere og telle varer og utforske hvordan penger brukes, forteller Thiel.

– Vi har besøk av grupper fra ulike barnehager nesten daglig. På grunn av reisevei og -utgifter, kommer de fleste fra Trondheims-området. I tillegg drar jeg innimellom til barnehager over hele landet for å forske på hvordan barn erfarer matematikk, forteller verdens første professor i barnehagematte.

ramesil@hotmail.com

ANNONSE

Første steg
9 k følgere • Følger 12

Melding Følger Søk

Innlegg Om Omtaler Anmeldelser Reels Bilder Flere

Bli med og følg oss du også!
@facebook.com/forstesteg



«Gleding er så
mye mer enn å
glede andre.»

VIS AT DU BRYR DEG: – Små handlinger kan utgjøre en stor forskjell om vi tør. Det kan være å hilse på nye foreldre, se opp og si hei og vise at du vil barn og kollegaer vel, sier Siri Abrahamsen, som driver organisasjonen Gleding.

HER LÆRER BARN Å SPRE GLEDE

I Ormaskogen barnehage jobber de aktivt med **å glede hverandre året rundt**. Det har gjort noe med måten barn og ansatte forholder seg til hverandre på.

TEKST: MAGNHILD FREUCHEN
FOTO: THOMAS THORSEN OG PRIVAT

Barnehagen jobber med såkalt gleding, som handler om å trene på hvordan vi har det med oss selv, med hverandre, med naturen og med samfunnet rundt oss.

– Vi samler alle involverte rundt et felles språk, fokus og verktøy. Vi er opptatt av å bygge laget rundt barna, sier Siri Abrahamsen. Hun er grunnlegger av Gleding, en ideell organisasjon som har som mål å bygge samfunn med glede og tilhørighet ved



SKAPER SAMHOLD: Kathrine Vigdel (t.v.) med datteren Iris er imponert over hvordan gleding-kulturen har gjort barna i Ormaskogen barnehage til en sammensveiset gruppe. Her med daglig leder Anne Rennan Lenning.



LIVSMESTRING: Å bygge sosial og emosjonell kompetanse gjør at Ingrid og de andre barna blir bevisst på egne og andres styrker, og hvordan de vil ha det sammen, forteller daglig leder Anne Rennan Lenning i Ormaskogen barnehage.

DETTE ER GLEDING

Gleding er ideell organisasjon som ble startet av Siri Abrahamsen i 2015.

Den jobber for å bygge sosial og emosjonell kompetanse, gi barn livsmestring og styrke folkehelsen.

Gleding kom som svar på «hva er det motsatte av mobbing».

Organisasjonen driver med formidling, foredrag, kurs og digitale plattformer for barnehager og skoler.

De har gitt ut åtte bøker til barn og foreldre.

Gleding ble utnevnt til topp 100 i kategorien innovasjon for barn og unge av 3000 prosjekter i Helsinki i 2023 og 2024. Organisasjonen HundrED sto for kåringen.

Kilde: Siri Abrahamsen

å styrke familie, lokalmiljø og alle som jobber med og for barn.

SI HEI OG SMIL

– Gleding er så mye mer enn å glede andre. Det handler om å anerkjenne, være sammen, skape en barndom for livet og styrke lokalsamfunn slik at alle kan kjenne på tilhørighet, mestring, mening og verdighet. Små handlinger kan utgjøre en stor forskjell om vi tør, sier Abrahamsen. Det kan være å hilse på nye foreldre, se opp og si hei, smile, lytte, stille gode spørsmål, være nysgjerrig og vise at du vil barn og kollegaer vel.

– Det er lett å glemme de mest opplag-

te ting. Du kan spørre dem du har rundt deg: Hva var det beste med dagen din? Hvem hjalp du i dag? Hvem utgjorde en forskjell for deg? Hva er du takknemlig for akkurat nå? oppfordrer Abrahamsen.

– Spørsmål skaper oppmerksomhet. Det er noe bra i hver dag. Å se og forsterke det gir håp, sier Abrahamsen.

TAKKNEMLIGHET

Gledingskolen er en ressursbank som inneholder videoer, pdf-er og podkaster med forslag til aktiviteter både til de som jobber i barnehagen, foreldrene og barna selv.

– Temaer som takknemlighet, mestring, feiling, gleding, lek, kreati-

vitet og gode samtaler er med på å øke bevisstheten. Jo bedre de ansatte har det sammen på jobb, jo mer overskudd har de til å stå i hverdagen med barna. Jo tryggere foreldre blir på seg selv, jo lettere blir det å sette tydelige grenser med kjærighet, forteller Abrahamsen.

– At barna selv kan få være en del av en gledespatrulje og få bidra til sitt lokalsamfunn, vet vi er meningsfullt og viktig. Vi må slippe barna til. La barna få hjelpe og bidra. Det vil bygge samhold og livsglede.

TJENER SEG IKKE RIK

Gleding er en ideell virksomhet der ingen kan ta ut noen form for utbytte.

Dette kan du gjøre

- Inviter til en livsglede-festival.
- La barna gjøre noe fint i lokalsamfunnet.
- Start foreldresamtaler med en god historie og hva foreldrene er stolte av med barnet sitt.
- Begynn personalmøtene med det beste som har skjedd den siste uken.
- Se etter det beste i deg selv, i andre og i naturen.

Kilde: Siri Abrahamsen

EGEN BUTTON: Barnehagen har en egen gledespatrulje som både gleder andre i barnehagen og i lokalmiljøet.



HJERTEKORT: Gleding kan være å legge små gledingskort i postkasser når barna går på tur.



GRÜNDER: Siri Abrahamsen startet den ideelle organisasjonen Gleding, som har som mål å bygge samfunn med glede og tilhørighet ved å styrke familie, lokalmiljø og alle som jobber med barn.

– Det er ingen som tjener seg rike på at barnehagene får mer gleding, snarere tvert imot. Det er få som jobber så mye gratis som oss, svarer Abrahamsen. Hun har ikke møtt kritikk for Gleding.

– Det virker som alle er opptatt av et felles språk som kan skape bedre dager for små og store. Veldig mange liker at vi setter søkelys på det vi skal gjøre mer av, i stedet for alt som bør unngås, sier Abrahamsen. De har fått støtte av Sparebankstiftelsen SR-Bank for å gjøre plattformen bedre.

– Hva er bakgrunnen for at du har laget et slikt standardisert opplegg? Ville ikke de ansatte jobbet med disse temaene uavhengig av Gledingskolen?

– Gleding er blitt veldig populært, spesielt fordi det er praktisk og setter søkelys på det vi ønsker mer av. Temaene er satt i en struktur som er fleksibel, men sparer tid. Gleding er et resultat av en etterspørsel fra barnehagene, svarer Abrahamsen.

SOSIAL OG EMOSJONELL KOMPETANSE

I Ormaskogen barnehage i Sandnes handler gleding om å skape et godt og trygt oppvekstmiljø.

– Vi jobber ikke med gleding som et standardisert opplegg. Det er et tanke sett vi jobber ut fra, og som inspirerer oss i vårt arbeid med sosial kompetanse, sier daglig leder Anne Rennan Lenning.

– Vi ønsker at barna skal ta med seg gleding ut av barnehagen og inn i hjemmet, skolen, nærmiljøet – og at det lagres i hjertet, sier Lenning. Hun er opptatt av at barn må øve seg på å glede andre sammen, slik at det blir en del av den sosiale og emosjonelle kompetansen.

– Dette får stor betydning for selvfølelse, selvtilitt og selvbilde – som igjen er nært knyttet opp til psykisk helse. Det å bli bevisst på egne og andres styrker og hvordan vi vil ha det, bidrar til inkludering, forteller Lenning.

De jobber med gleding hele året, i planlagte aktiviteter, i grupper, i samlinger og på tur. Gleding kan være å legge små gledingskort i postkasser når de går på tur. Det er å sette ord på andres og sine egne styrker, eller å ta barn og ansatte på fersken i å gjøre gode ting.

– Jeg tror denne måten å jobbe på gjør at vi har en fantastisk god stemning på jobb. Foreldre uttrykker at de ser verdien av arbeidet vi gjør, og at de

blir inspirert av ansatte og egne barn, sier Lenning.

INSPIRERENDE MILJØ

Trebarnsmamma Kathrine Vigdel mener Gleding skaper et veldig sunt og inspirerende miljø, og at barna tidlig får språk og verktøy for å møte egne og andres følelser på en god måte.

– God selvfølelse og empati er viktigere enn om man får til å sykle, tegne eller sitte i ro, sier Vigdel.

– Vi har blitt imponert over den fellesskapsånden barna viser: De er sammensveiset, sørger for at alle får bli med i leken, sier ifra når noen faller utenfor eller er lei seg, venter på andre og gir komplimenter. Vi hører aldri de snakker stygt til eller om hverandre, forteller Vigdel. Hun mener foreldrene ubevisst blir påvirket av det Gleding-budskapet de møter i barnehagen. Det kan være gjennom plakater på veggen, ord og språk i informasjonsskriv. Det kan være at ansatte ønsker dem en god dag, at de viser forståelse og raushet og tar seg tid.

– Mange av oss foreldre har vokst opp i et barnesyn preget av straff og belønning, der det kanskje var viktigere å være flink enn trygg. Gledingskulturen i barnehagen er til stor hjelp for oss foreldre når vi vil møte våre egne barn på en annen måte enn slik vi selv ble møtt, sier Vigdel.

magnhildf@hotmail.com

«God selvfølelse og empati er viktigere enn om man får til å sykle, tegne eller sitte i ro.»



Sigve Ladstein

førstelektor i naturfag ved avdeling
for lærerutdanning ved NLA Høgskolen
sigve.ladstein@nla.no



Sandra Bruvik

barnehagelærer, pedagogisk leder i
Blåklukka Barnehage i Ålver kommune
sandrabruvik@live.no

Barns opplevelser med smådyr utløser begeistring og utforskning

Barna er fascinert av sneglen i barnehagen. Når ansatte blir med på barnas undring, **fører det til nye oppdagelser og eksperimentering.**

FOTO: SANDRA BRUVIK

En snegl utløser undring, eksperimentering og fascinasjon i en barnegruppe. Artikkelen drøfter de ansattes rolle som medoppgivere, ved å være oppmerksomt til stede og utvide naturopplevelsen.

STARTET SOM PARTNERSKAP

Etablering av partnerskap mellom en lærerutdanningsbarnehage og NLA Høgskolen la grunnlaget for et spennende utviklingsprosjekt knyttet til barns opplevelser i naturen. Gjennom ett år har vi hatt gjensidig glede av å gjennomføre naturfaglig arbeid i en barnegruppe som hadde stor interesse for dyr. Barnehagelærer Sandra hadde merket at barna blant annet var opptatt av snegler og frosker og hvem som spiste hvem. Som naturfaglærer i barnehagelærerutdanningen fikk Sigve mulighet til å delta på utedager hvor det var søkelys på smådyr og deres levemåter. Gjennom partnerskapet har personalet på avdelingen lagt til rette for barnas opplevelser og naturfaglige uttrykk. Det har styrket kompetansen på barns læring og utvikling. Ved å knytte relasjoner til barnegruppen og selv gjennomføre naturfaglig arbeid sammen med barna har Sigve økt sin forståelse for sammenhenger mellom barn og natur. Den pedagogiske og didaktiske merverdien av partnerskapet flyter dermed over til undervisning av barnehagelærerstudenter. Ansatte har skrevet praksisfortellinger om barns opplevelser med smådyr, og vi skal nå se hvilke ringvirkninger en snegl kan ha for barn og ansatte i barnehagen.

FASCINERENDE SNEGL

«Hvorfor kommer den ikke ut?» sier et barn og blåser i åpningen. Barnet har funnet en snegl med sneglehus og ser at sneglen er inni huset. «Kanskje den er redd», sier en voksen. Barnet tenker og kommer hurtig med en forklaring: «Kanskje den var redd for at en fugl skulle spise den.»

Den voksne foreslår at de skal legge sneglehuset på bordet og observere hva som skjer. Stille. Barnet legger sneglen fra seg og sitter i flere minutter og stirrer på sneglehuset. Plutselig høres: «Se! Nå kommer den ut!» Flere barn hører at noe skjer, og kommer løpende til.

BARNES OPPLEVELSER MED DYR

Vi erfarer at barn er genuint interessert i dyr, svært dyktige til å finne smådyr og fabelaktig nysgjerrige på deres adferd og levemåte. Hele kroppen kan dirre av begeistring når barn deler sine tanker om og forklaringer som gjelder dyrene de observerer. Opplevelser med fascinerende dyr gjør et sterkt inntrykk og kan prege barna for livet. De ansatte i barnehagen er viktige for å støtte og stimulere barnas tanker og opplevelser. I denne situasjonen lytter den ansatte og kommer med et forslag som utløser en lengre observasjon av sneglen. Her blir de ansatte sine roller i barnehagen å være «medoppgivere» for å stimulere barna sin oppmerksomhet og oppdagelse (Fisher & Leicht Madsen, 2002, s. 134). Vi har med interesse merket hvor ivrige og utholdende noen barn kan være i en utforskende situasjon, med hodet bøyd over en isboks hvor løpebiller og skolopendere suser rundt. Opplevelsen utvides og berikes for alle gjennom sanseinntrykk og en spennende dialog mellom barna og ansatte.

SNEGL UTLØSER UTFORSKNING

Sneglen er fortrolig med nysgjerrige barn og glir mot en sprekk i bordet. «Se, den lager slimspor», sier et barn med glød i stemmen. «Ja, vet du hvorfor den lager slimspor?» spør den voksne. Barnet vet ikke, men den voksne tar spontant initiativ til et eksperiment for å utforske problemstillingen med slim og bevegelse. Sammen legger den ansatte og barna hendene på det tørre trebordet og prøver å gli bortover. De erfarer at det ikke er så lett. Så tar de



EKSPERIMENT: Barnegruppen tester om de har funnet verdens raskeste snegl.



HINDERLØYPE: Barn og ansatte utforsker hvordan sneglen kommer seg forbi steiner som ligger på et bord. Legg merke til den svarte øyeflekken.



KRYPER OVER: Barna blir fascinert av at sneglen kryper over korthinderet.

vann på hendene og gjør det samme på ny. Barna merker forskjellen. Nå glir det bedre. Erfaringene fra eksperimentet overføres til en samtale i barnegruppen om betydningen slimet har for at sneglen skal kunne bevege seg.

UNDRING OG EKSPERIMENTERING

Slimsporet vekker undring, og en tilstedeværende ansatt åpner for mer eksperimentering. Det går en tydelig linje fra barnet sitt sanseinntrykk, som utløser begeistring, til hvordan den ansatte blir en viktig medundrer. Barns undring er en utrolig sterk kraft til erfaring og læring (Broström & Frøkjær, 2016). I denne situasjonen ser vi en spennende kobling mellom adferden til en snegl, barns mikroperspektiv og muligheten en ansatt ser for eksperimentering. En hverdagslig situasjon som leder til begynnende kunnskap om arter, fenomener og sammenhenger i naturen (Bergan, 2019). Det er slående hvilken utømmelig kilde barns opp-

levelser med dyr er til utforskning og læring. Som voksne i slike situasjoner er det vår oppgave og vårt store privilegium å gå sammen med barna på denne forunderlige og betydningsfulle læringsstien.

UTFORSKNING GIR KUNNSKAP

«Nå faller den!» utbryter et barn som med skrekkblandet fryd observerer at sneglen er faretruende nær en sprekke mellom bordplankene. Et annet barn følger engasjert opp: «Den strekker seg jo, han rekker over, han holder jo seg med halen øg!» Sneglen kommer seg over på utrolig vis og

” Barn er genuint interessert i dyr og fabelaktig nysgjerrige på deres adferd og levemåte.



FORSKERSPIRER: Barna merker sneglen for å undersøke om de finner den igjen.

ER DET MULIG? Sneglen som spektakulært balanserer på kanten av kortet utløser et ras av tanker hos barna.



” I barnehagen opplever vi at barn i møte med dyr har en magisk evne til å starte grublerier, spenning og begeistring.

har nå sju ivrige barn som publikum. En voksen spør om de skal lage en hinderløype til sneglen. Barna starter umiddelbart med å lage sneglehinder av små og større steiner. Sneglen går gang på gang over steinene og synes ikke å vurdere lettere alternativer for sin ferd over bordet. Sneglen er ustopkelig, men det er barna også. Et kort settes på høykant og sneglen begynner å klatre rett oppover kortet. «Å nei, den kommer sikkert til å skli ned med slimet», roper et barn med skrekk i stemmen. Barnet som fant sneglen, funderer: «Lurer på hvordan den skal komme seg over kanten av kortet?» «Den skjærer seg sikkert», kommer det hurtig fra et tredje barn.

FORSKERSPIRER

Spenningen som oppstår rundt sneglens utrolige evne til å forsere hinder starter et skred av entusiastiske observasjoner og tankerekker som utspiller seg til en fascinerende kollektiv opplevelse. I barnehagen opplever vi at barn i møte med dyr har en magisk evne til å starte grublerier, spenning og begeistring. Det er slående hvilken forbløffende evne barn har til å tenke seg løsninger og komme med forslag til hva som kan skje i en utforskende prosess. Det er egenskaper en voksen forsker også er avhengig av, og som faller naturlig og enkelt for barn. I barnehagen er det utvilsomt mange forskerspirer.

FORSKERFELLESKAP

Praksisfortellingen avdekker også betydningen som ansatte har ved å være til stede og følge opp naturfaglige situasjoner som noen dager serveres på sølvfat. Barn er oppfinnsomme og kunne nok utviklet en hinderløype for snegler på egen hånd, men barna kunne like gjerne fortsatt med annen lek og utforskning. Vi tenker at den voksne hadde en

sentral rolle i å videreutvikle barnas interessante snegleobservasjoner til et givende fellesskap av oppslukte forskerspirer. Fra denne og andre situasjoner hvor barn er opptatt av smådyr, kan vi bekrefte at personale som stimulerer utforskning, kan utløse erfaringer som beriker fantasi og lek i en barnegruppe (Ødegaard et al., 2023, s. 12).

NATUROPPLEVELSER MOTIVERER

Ett barns nysgjerrighet på en snegl i sitt trygge hjem førte til en rekke sanseopplevelser for sju barn. Opplevelser som med en ansatt til stede kan lede til nye samtaler og mer utforskning i barnegruppen. Men også til observasjoner og eksperimentering som utvider den naturfaglige og pedagogiske kompetansen til personalet i barnehagen. Vi ønsker til slutt å fremheve hvordan naturopplevelser sammen med barna kan berike egen arbeidshverdag. Barnas møte og erfaring med dyr er vårt primære oppdrag. Men det er nydelig å merke hvordan delaktighet i barns opplevelser med smådyr gir innsikt i barnas verden, glede og motivasjon i arbeidsdagen.

Litteratur

Bergan, V. (2019). Hvordan kan økologisk dyrking bidra til bevissthet for bærekraft? I V. Bergan og K.E.W. Bjørndal (red.): *Bærekraft i praksis i barnehagen* (s. 99–114). Universitetsforlaget.

Broström, S. & Frøkjær, T. (2016). *Realfag i barnehagen*. Pedagogisk forum.

Fischer, U. & Leicht Madsen, B. (2002). *Se her! Om barns oppmerksomhet og førskolelærers rolle*. Pedagogisk forum.

Ødegaard, E.E., Hu, A., Severina, E., Oropilla, C.T. & Birkeland, Å. (2023). *Felles utforskning som arbeidsform – en vei å vise – en vei å gå* (KINDknow series 8). BARNkunne, Senter for barnehageforskning. https://www.hvo.no/felles-utforskning-som-arbeidsform---rapport-fra-nasjonal-studie-om-barnehagens-innhold-og-arbeidsmater-kindknownoteseries_2023_.pdf (hvl.no)

Hvem får egentlig være helten i historiene vi forteller barna?

En undersøkelse fra Likestillingssenteret viste at 15 av 18 bøker lærere leste høyt, hadde gutter i hovedrollen. Undersøkelser fra barnehagene viser samme mønster.

Alle barn fortjener å se seg selv i det de lærer.



Vil du vite hvordan ubevisste valg kan påvirke både undervisningen og elevene? Bufdir og KS har laget et gratis e-læringskurs om likestilling, inkludering og mangfold.

**Ta det sammen med kollegaene dine –
og lær hvordan dere kan skape et klasserom for alle!**

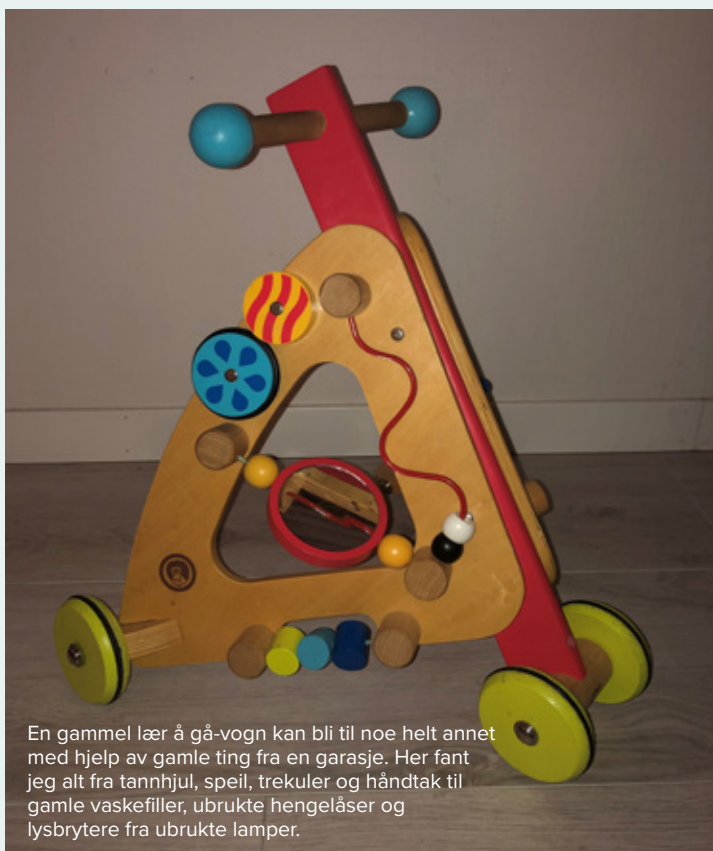




En gammel lær å gå-vogn ble til et sansebrett

En lysbryter, en hengelås og et tannhjul fikk nytt liv da den pedagogiske lederen forvandlet en gammel lær å gå-vogn til et mobilt sansebrett.

FOTO: CAMILLA ARNESEN



En gammel lær å gå-vogn kan bli til noe helt annet med hjelp av gamle ting fra en garasje. Her fant jeg alt fra tannhjul, speil, trekuler og håndtak til gamle vaskefiller, ubrukte hengelåser og lysbrytere fra ubrukte lamper.

Inni stoffbiten som er på brettet, er det sydd inn en gammel potetgullpose. Se for deg hvilke spennende lyder som oppstår når en liten barnehånd klemmer på den. Barn elsker å trykke på ting, slik som av og på med en gammel lysbryter. Det spiller ikke så stor rolle om det skjer noe, det er ofte klikkelyden i seg selv som barna synes er spennende. Sansebrettet er laget i solid håndverk og nøye utformet. Det er laget med håndtak for at det skal kunne fraktes ut av og inn på avdelingene.



Platen til sansebrettet er formet som en sirkel, og det er festet tre sirkler under plata slik at barna ikke klemmer seg om de får vippet den opp.



” Noen trigges av klukkelyden, andre får ikke nok av den kilende følelsen inni hånda når de stryker over malingsrullene.



Det er veldig gøy å se hvordan barna fascineres av de ulike tingene på sansebrettet. Noen trigges av klukkelyden, andre får ikke nok av den kilende følelsen inni hånda når de stryker over malingsrullene. Så kan det oppstå konkurranse om hvorvidt lyset skal være av eller på. Sansing handler om å ta inn over seg, erfare og kjenne. Det er ingen fasit på hvordan brettet skal brukes. En av jentene brukte små biler på brettet. Plutselig var de to myke malingsrullene en vaskehall for biler og hengelåsen et verksted. Barns fantasi er uendelig.



Carl Cato Wadel

førsteamanuensis ved Institutt for barnehagelærerutdanning ved Universitetet i Stavanger (UIS)
carl.wadel@uis.no

Hva betyr det egentlig å samarbeide?

For å nå målet om å inkludere alle barn i barnehagen er det lurt å vite hva samarbeidskompetanse er. Her får du svaret.

ILLUSTRASJON: MADELEINE ANDERSEN

kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis (Utdanningsdirektoratet, 2024) slår det fast at for å nå målet om at alle barn opplever et godt tilpasset og inkluderende tilbud i barnehage og skole, må «barnehager, skoler, PP-tjeneste og andre i laget rundt barnet og eleven *jobbe sammen* for å skape et inkluderende fellesskap. Dette innebærer å ha *samarbeidskompetanse* for å kunne bygge et godt lag rundt barn». Hva kommuniserer begrepene «jobbe sammen» og «samarbeidskompetanse» i denne sammenheng?

JOBBE SAMMEN

Begrepet *sammen* betyr at det er et felles *mål* som skal oppnås, og at laget rundt barnet har et felles *ansvar* for å nå målet. Det betyr også at det å nå målet er en felles *oppgave*. Når begrepet *jobbe* plasseres foran begrepet *sammen*, betyr det at noe man har et felles ansvar for å utføre og oppnå, krever felles *innsats*. Felles innsats betyr at det er snakk om en innsats som krever *bidrag fra* flere ulike aktører.

Å jobbe sammen krever dermed *samhandling* mellom ulike aktører, og da samhandling i form av *samarbeid*. Begrepene samhandling og samarbeid blir ofte brukt om hverandre noe ukritisk. Selv om det er en sammenheng mellom disse to begrepene, betyr ikke begrepene helt det samme. Vi bør derfor skille mellom disse to begrepene og være bevisste på hvilket begrep vi bruker i ulike sammenhenger.

SAMHANDLING

Vi kan si at vi har å gjøre med samhandling når noen sier eller gjør noe som noen andre responderer på. Når en handling utført av person A vekker en respons hos og fører til en spesifikk handling fra person B, har vi å gjøre med samhandling mellom A og B. Det er snakk om *sekvenser av handlinger* fra ulike personer som er koblet sammen, og

som er påvirket av hverandre. Ut fra dette kan vi definere samhandling på følgende måte: «Samhandling er en prosess hvorved vi handler overfor og responderer på andre rundt oss» (Giddens, 1997, s. 85).

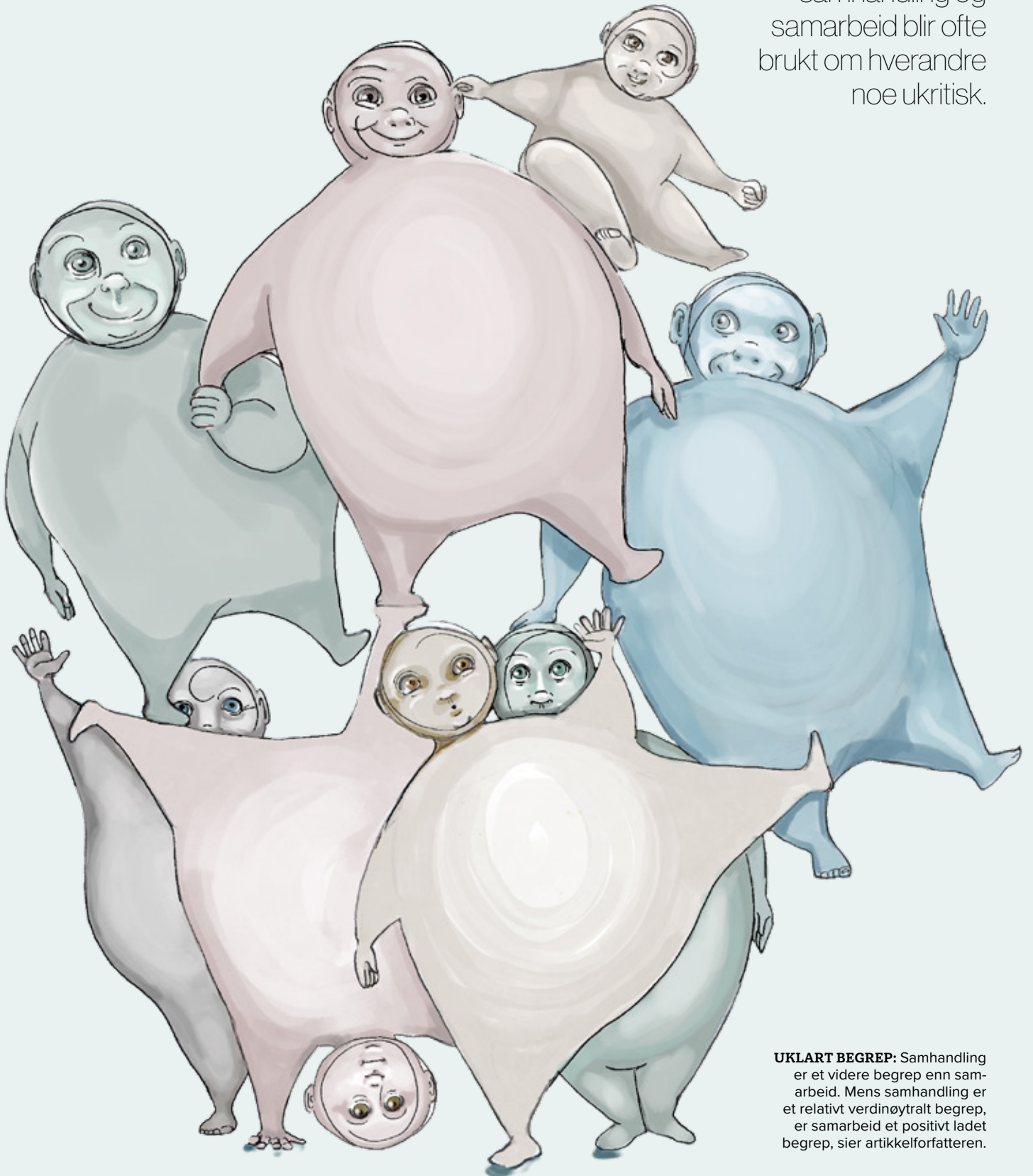
I språket vårt har vi en lang rekke begreper på *ulike former for samhandling*, for eksempel diskusjon, krangel, konflikt, forhandling, konkurranse og samarbeid. Alle disse begrepene indikerer samhandling mellom mennesker, men disse formene for samhandling er forskjellige og har ulike kjennetegn. En *konflikt* kjennetegnes for eksempel av samhandling preget av motstridende og uforenelige interesser, og dermed av motsetninger, spenninger og forsøk på maktutøvelse. *Konkurranse* kjennetegnes av at de som samhandler, knives om å oppnå det samme.

SAMARBEID

Det er *samhandling* i form av et *samarbeid* vi er opptatt av i forbindelse med kompetanseløftet for barnehagen når vi snakker om å skape en inkluderende praksis og et inkluderende fellesskap. Kjennetegn ved samhandling i form av et samarbeid er at partene jobber sammen mot et *felles mål*.

Samhandling er et videre begrep enn samarbeid. Mens samhandling er et relativt verdinøytralt begrep, er samarbeid et positivt ladet begrep. Samarbeid er en form for samhandling som preges av de to grunnleggende samhandlingsformene *inkorporasjon* og *bytte*. Og videre av at partene som samhandler er gjensidig avhengige av hverandre. Bytte som samhandlingsform kan beskrives på følgende måte: «Hvis du gjør noe for meg eller gir meg noe, skal jeg gjøre eller gi noe tilsvarende til deg.» Inkorporasjon kan beskrives slik: «Jeg gjør noe for deg fordi du er den du er, og du gjør noe for meg fordi jeg er den jeg er. Vi utgjør et fellesskap» (Wadel & Wadel, 2007).

” Begrepene
samhandling og
samarbeid blir ofte
brukt om hverandre
noe ukritisk.



UKLART BEGREP: Samhandling
er et videre begrep enn sam-
arbeid. Mens samhandling er
et relativt verdinøytralt begrep,
er samarbeid et positivt ladet
begrep, sier artikkelforfatteren.



Viktige forutsetninger for å få til samhandling i form av et samarbeid er:

- felles forståelse, blant annet av målet for samarbeidet og hvordan dere må samhandle for å nå dette målet
- koordinering, det vil si evne til å samordne hverandres bidrag og innsats
- gjensidig anerkjennelse og tillit
- en klar og omforent oppgavefordeling
- likeverd, det vil si at partene ser på hverandre som likeverdige

SAMARBEIDSKOMPETANSE

Samhandling i form av samarbeid krever kompetanse. Den opprinnelige betydningen av begrepet kompetanse kan spores tilbake til det latinske begrepet «competentia», som betyr *funksjonsdyktig*. Det handler om å ha tilstrekkelig kunnskap, vurderingsevne, ferdigheter og/eller styrke til å utføre oppgaver og oppnå ønskede resultater (Lai, 2004).

Det vi gjerne først og fremst forbinder kompetanse med er *kunnskap*, men kompetanse går utover kunnskap. Kompetanse omfatter også *ferdigheter* i å handle i ulike situasjoner. Det er også vanlig å ta med *verdier og holdninger* som en del av en persons kompetanse. Ut fra dette kan kompetanse defineres som «en sammensetning av kunnskap, forståelse, ferdigheter, holdninger og verdier som gir en evne til å utføre eller løse oppgaver, mestre utfordringer og nå mål». Også motivasjon bør tas med som en del av kompetansen, fordi en persons motivasjon er med og styrer hvordan personen bruker sine kunnskaper og ferdigheter.

Samarbeidskompetanse blir ut fra dette å forstå som kompetanse i å samarbeide, eller nærmere bestemt kompetanse i form av kunnskap, ferdigheter, verdier, holdninger og motivasjon som kreves for å jobbe sammen mot å oppnå felles mål.

Sentrale del-kompetanser som inngår i samarbeidskompetanse, er:

- *kommunikasjonskompetanse*: evne til å få til god og respektfull kommunikasjon med samarbeidspartnere
- *målklargjøringskompetanse*: evne til å klargjøre og forstå felles mål

” For å lære ansatte samarbeidskompetanse er det viktig å konkretisere hva de skal lære, og hva som er målet med læringen.

- *teamtenkningskompetanse*: evne til å se at man har et kollektivt ansvar og er gjensidig avhengig av hverandre for å nå felles mål
- *koordineringskompetanse*: evne til å samordne egen innsats og eget bidrag med andres innsats og bidrag, og evne til å se eget og andres bidrag og egen og andres innsats i et helhetsperspektiv
- *refleksjonskompetanse*: evne til å sikre kvalitet i arbeidet ved å alltid være reflektert og rette et spørrende og kritisk blikk mot egen og andres praksis, samt mot felles beslutninger

MÅ LÆRES OG ØVES OPP

Kompetansen som inngår i og utgjør samarbeidskompetanse, gir seg ikke av seg selv. Kompetansen er noe som må tilegnes, læres og øves opp. For å lære ansatte samarbeidskompetanse er det viktig å konkretisere hva de skal lære, og hva som er målet med læringen.

Læringsmål er mål for hva du skal lære. Det handler om hvilken kompetanse, eller mer konkret hvilke *kunnskaper, ferdigheter og holdninger* du skal tilegne deg. Læringsmål skal bidra til å gi retning til læringsarbeidet og samarbeidet – og til å gi det mening. Læringsmål skal si noe om hva det er man må forplikte seg til å lære, og øve på å bli mer bevisst på. Hva må vi i vår barnehage lære oss – og hva må jeg som ansatt i barnehagen lære meg – for å oppnå den kompetansen og samarbeidskompetansen som kreves for at vi sammen skal realisere målet i kompetanseløftet: en inkluderende praksis for alle barn.

Litteratur

Lai, L. (2021). *Strategisk kompetanseledelse*. Fagbokforlaget.

Giddens, A. (1997). *Sociology*. Polity Press.

Utdanningsdirektoratet (2024). *Kompetanseløftet*. <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/lokal-kompetanseutvikling/kompetanseløftet-for-spesialpedagogikk-og-inkluderende-praksis/>

Wadel, C. & Wadel, C.C. (2007). *Den samfunnsvitenskapelige konstruksjon av virkeligheten*. Høgskoleforlaget.



Erika Kroken og Åshild Eriksen
Musikalsk kokebok
Musikksamlinger i barnehagen
 Fagbokforlaget (2024)
 108 sider



Anmeldt av
 Kathrine Mathilde Fagereng
 barnehagelærer med master i
 barnehagepedagogikk, pedagogisk leder i
 Slagen barnehage i Tønsberg og forfatter
kathrinefagereng@hotmail.com

Musikalsk magi i hverdagen

Her får du en praktisk og inspirerende håndbok som viser hvordan du kan bruke musikk til å skape engasjerende og meningsfulle samlinger i barnehagen.

Musikalsk kokebok gir konkrete verktøy, tydelig veiledning og kreative ideer til musikalske samlinger for barn mellom tre og seks år.

VARIERT MUSIKK

Boka er bygget opp som en slags oppskriftsbok, hvor hver samling består av musikalske ingredienser som sang, sangleker, dans, regler, fortellinger og innspilt musikk. Hver «oppskrift» er nøye satt sammen for å stimulere barnas sanser, bevegelse og kreativitet. Gjennom aktivitetene lærer barna musikkens grunnleggende elementer som puls, tonehøyde, tempo og dynamikk på en naturlig og leken måte. Forfatterne har laget 30 ferdige samlinger som følger barnehageåret, med temaer som årstider, følelser, natur og eventyr. I boka møter vi kjente og kjære sanger av Alf Prøysen, Thorbjørn Egner, tonesatte dikt av Inger Hagerup, klassisk musikk av Grieg og Vivaldi, folkemusikk og moderne uttrykk.

Gjennom hele boka ligger det en sterk forståelse for barnas perspektiv, og en tydelig faglig forankring i hvor viktig musikalsk deltakelse er. Her er det ikke snakk om å «lære bort» musikk, men å invitere barna inn i et fellesskap der alle kan delta.

PRAKTISK OG TILGJENGELIG

Et stort pluss ved boka er de praktiske tipsene: hvordan du som voksen kan forberede deg, hvordan rommet kan gjøres klart for å skape magi, og hvordan ansvar kan fordeles mellom voksne. Et tips som ikke står i boka, er å legge sangene inn i en egen Spotify-liste, så har du dem lett tilgjengelig. Et stort pluss er at det følger med en QR-kode til videoer og lydfiler, slik at du kan høre sangene og se aktivitetene før du gjennomfører dem. Enten du er nyutdannet eller erfaren pedagog, er dette en bok du bør ha i hylla – og aller helst i hendene, sammen med barna.



Ivar Frønes
Den krevende barndommen
 Cappelen Damm
 Akademisk (2025)
 144 sider

En bok for de som ønsker å forstå hvordan samfunnsutviklingen preger den moderne barndommen. Boka tar for seg sosialisering og utviklingen i barndommens arenaer som familien, medier, skolen og relasjon til jevnaldrende. Boka har også en analyse av politikk og tiltak for barn, som tidlig innsats.



Kari Emilsen, Gjertrud Stordal og Gry Mette D. Haugen (red.)
Barnehagelæreren i samfunnet
 Fagbokforlaget (2025)
 174 sider

I denne boka kan du lese om barnehagelærers rolle i samfunnet og ulike perspektiver på barn og barndom, demokrati og medvirkning. Du får kunnskap om hvordan barnehagen kan bygge bro i nærmiljøet, om foreldresamarbeid, om samisk mangfold og om kjønn og likestilling. Boka har forskning, teori og praksisseksempler med mål om å bidra til kritisk tenkning.



Elin Reikerås, Francesca Granone, Kristin Grøsvik og Per Einar Sæbbe (red.)
Forskningsspektiver på hverdagen i barnehagen
 Fagbokforlaget (2025)
 208 sider

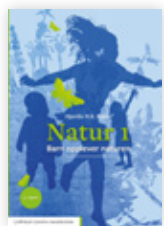
En antologi som tar for seg tema som tilvenning, vennskap, lek, inkludering og foreldresamarbeid gjennom ulike faglige perspektiver og viser hvordan situasjoner i hverdagen kan tolkes på ulike måter. Hvert kapittel bygger på en praksisfortelling. Boka viser hvordan ulike faglige perspektiver påvirker valgene barnehageansatte tar.

Nye bøker



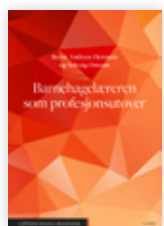
Ingunn Skalstad
og Anne-Lise Bjerknes
**Nysgjerrighet, undring
og innsikt**
Gode samtaler med barn
Fagbokforlaget (2025)
160 sider

En bok om hvordan du kan ha gode samtaler med barnehagebarn om realfaglige tema, som alt fra insekter og dyr til geometriske former. Gjennom praktiske eksempler får du kunnskap om ulike typer samtaler: utforskende, filosofiske, planlagte eller spontane. Du får kunnskap om hvordan tema fra naturfag og matte kan gi barn en forståelse av omgivelsene.



Hjørdis H.K. Bakke
Natur 1
Barn opplever naturen
Cappelen Damm
Akademisk (2024)
3. utgave
240 sider

Dette er en bok som gir deg grunnleggende fagkunnskap innen biologi, Darwin og utviklingslære, økosystemet, dyr og planter i de ulike årstidene, naturvern og bærekraftig utvikling. Boka har bilder og fakta om vanlige planter og dyr i norsk natur. Du får også forslag til aktiviteter og turer i nærmiljøet, i fjæra, ved ferskvann og i skogen.



Bernt Andreas Hennum og
Solveig Østrem
**Barnehagelæreren som
profesjonsutøver**
Cappelen Damm Akademisk
(2025)
2. utgave
150 sider

Boka gir deg innsikt i hva som kjennetegner en profesjon, og hvorfor barnehagelæreryrket er det. Målet med boka er å utvikle nye perspektiver på barnehagelærerenes profesjonsutøvelse i lys av politikk, kunnskap og etikk. Andre tema er taus kunnskap, fagspråket, synet på barn og etikk. Boka er oppdatert med ny forskning og lovverk.



Anmeldt av
Monica Bjerklund
seniorforsker ved Telemarkforskning
monica.bjerklund@tmforsk.no



Linda Apalnes Gardar og Anne Holsæter Nordbye
Styrerrollen i barnehagen
**Administrativ ledelse, faglig ledelse og
personalledelse**
Fagbokforlaget (2024)
120 sider

En bok med konkrete råd til styrerrollen

Ikke la deg lure av det beskjedne formatet, denne boka er en liten livredder for deg som er styrer.

Styrerrollen i barnehagen er en liten bok med ryddig layout og klar struktur.

Boka starter med utviklingen av lederfilosofi i styrerrollen. Leserne får kunnskap om det å skape en tillitsbasert ledelseskultur. Det handler blant annet om å vise omsorg, være ærlig, ha god kommunikasjon, være løsningsorientert og styrke lagarbeid. Slik får styrerrollen en etisk og filosofisk overbygning.

KONKRETE RÅD

Boka gir en utfyllende gjennomgang av styrerens administrative og juridiske ansvar og av internkontroll. Det finnes flere gode veiledere i boka. Én veileder er for ledersamtaler mellom barnehageeier og styrer. En annen for å lage spilleregler for hvordan man ønsker å ha det i barnehagen, sammen med ansatte, foreldre og barn. Både disse og andre konkrete forslag i boka kan hjelpe

styreren i sitt arbeid med personalledelse og fagledelse samt å sikre kvaliteten i barnehagen. Boka presenterer også en modell for hva du kan gjøre dersom du er urolig eller bekymret for et barn. Her er barnesamtaler, foreldresamarbeid og tverrfaglig samarbeid enkelt forklart. Du får også en oversikt over relevante samarbeidspartnere du kan kontakte om du er urolig for et barn.

VISER TIL EKSEMPLER

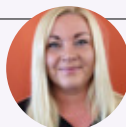
Boka gir deg kunnskap om personalledelse gjennom en fyldig casestudie, som viser hvordan faktiske situasjoner kan utspille seg. Boka har også flere refleksjonsoppgaver.

Du kan lese om hvordan styreren kan bruke sitt handlingsrom til å skape psykologisk trygghet hos personalet og løse utfordringer. Målet med ledelse er å skape en profesjonell barnehage som støtter barns lek, læring og sosiale kompetanse.

NYE BARNEBØKER

Agnes og Cecilie anbefaler nye kvalitetsbøker for barn i barnehagealder.

Agnes-Margrethe Bjørvand, førstelektor i nordisk litteratur og norskfaglig ansvarlig i barnehagelærerutdanningen ved Universitetet i Agder (UiA). agnes-margrethe.bjorvand@uia.no



Cecilie Dyrkorn Fodstad, dosent i norsk ved Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH). cecilie.fodstad@dmmh.no



Alex T. Smith
Oversatt av Jan Chr. Næss
Nøtteknekkeren og Musekongens julerampestreker

Gyldendal (2025)
Illustrert bok, fra 5 år
174 sider

Gjennom 24 ½ kapitler blir vi dratt med inn i en både heseblesende og klassisk kamp mellom den onde og det gode i en ny vri på eventyret om Nøtteknekkeren og Musekongen. Den onde er selvsagt Musekongen, på jakt etter julerampestreker. Han stjeler nøkkelen til Landet som er fullt av søtsaker og har tilgang til hele Godtekongeriket. Jula er truet! Heltene Klara, Frits og Nøtteknekkeren må overvinne Musekongen og redde jula. Dette er ei vilter

og spennende fortelling i førjulstida, stappfull av trolldom, rampestreker og godteri. I et humoristisk og lett språk er referansene til eventyrene dessuten mange. Dette er ei bok som vil appellere til de eldste barnehagebarna.

Ole Mathismoen & Roger Brendhagen
Store dyr

Fontini (2025)
Fagbildebok, fra 0 år
21 sider

I denne solide praktboka for de aller yngste får vi møte 18 store dyr som lever i norsk natur. Teksten inviterer leseren inn i boka ved for eksempel å spørre om vi er flinke til å liste oss (som gaupa), og om vi liker å hoppe (som knølhvalen). Fotografiene er like spektakulære som i resten av serien «Norges ville dyr»: *Ulven*, *Bjørnen*, *Elgen* og *Baby-dyr*. Samtlige bøker er sakprosa av ypperste klasse.



Martine Grande
Lilly sover borte & Lilly hos tannlegen

Gyldendal (2025)
Bildebok, fra 1 år
32 sider

Lilly-bøkene er en ny satsing på de aller yngste leserne, og dette er et bekjentskap vi kan anbefale varmt. Lilly er tre år, og i de to første bøkene får vi være med på hennes første tannlegebesøk og første overnatting hos mormor. Begge bøker byr på gjenkjennelse, dramatik og humor. Illustrasjonene er herlig kreative, og vi spår at Lilly-bøkene vil bli en favoritt blant de yngste.



Bjørn F. Rørvik & Gry Moursund
Bokstavyven Troll

Cappelen Damm (2025)
Bildebok, fra 3 år
54 sider

Bukkene Bruse liker å leke med bokstaver. Men hva er det som skjer når det rampete trollet stjeler bokstavene? Da forandrer ordene seg til å bety noe helt annet. *Kul* blir til *ku*, *frisk* blir til *fisk*, *kryss* blir til *kyss* og *banken* blir til ... ja ... *baken*. Denne nye boka om Bukkene Bruse byr på masse humor og underholdende språklek på barns premisser.



Magnhild Winsnes
Kom, vi skal til barnehagen!

Aschehoug (2025)
Bildebok, fra 0 år
53 sider

Denne vakre boka starter med at fire barn våkner i fire ulike hjem. Teksten er slik: «Våkne øre, våkne tå, våkne nese, våkne nå.» I et stort bokformat med innholdsrike bilder og lite tekst følger vi barna gjennom barnehagedagen til de blir hentet av foreldrene sine. Boka tilbyr stor grad av gjenkjennelse og innbyr til et mangfold av samtaler med de yngste barna.

Barnehagene som sluttet å være hager

Gummidekke i stedet for jord, lekeapparat i stedet for trær. Flere barnehager fjerner seg fra barnehagens opprinnelige idé: en hage for utforskning, oppdagelser og overlevelse.

FOTO: ELIN ERIKSEN ØDEGAARD

En gang, for ikke så lenge siden, fikk jeg høre en historie om etableringen av en ny barnehage. Den skulle bygges på en naturtomt med utsikt over havet. De ansatte ble invitert til å spille inn ønsker for utformingen. De hadde ett stort ønske, nemlig at den vakre naturtomten skulle ivaretas: et variert terreng, bestående av en høyde med helning, en lynghei og et utsiktspunkt mot havet.

Men de ble ikke hørt: Viktigere enn personalets kunnskap om barns utforskertrang var hensynet til økonomi og, i andre rekke, hensynet til sikkerhet og hygiene. Da barnehagen stod ferdig, var det barna fikk, et flatt uteområde dekket med gummi i sterke farger og noen lekestativer. Bare i randsonene opp mot gjerdet og utenfor gjerdet hadde naturen plass.

En uke etter åpningen av den nye barnehagen observerte personalet noe interessant: Lekestativene stod ubrukte. Barna hadde funnet bøtter og spader og var å finne gravende i jorden ved gjerdet. De store plastarealene var allerede ferdig utforsket. Det var i den smale stripen av gresstuster, lyng og jord barna helst ville være.

NYSKAPENDE TENKER

Gummibarnehagen har trygghet og økonomi som rettesnor for hvordan den skal se ut. Men den opprinnelige ideen om hva en barnehage skal være, er langt mer



Elin Eriksen Ødegaard

professor og senterleder for BARNkunne – Senter for barnehageforskning, faglig leder for Forskerskolen NORBARN ved Høgskulen på Vestlandet (HVL)
elin.eriksen.odegaard@hvl.no

«Fröbel mente at barn fra svært tidlig alder måtte få anledning til å oppdage matematikk og botanikk gjennom sanselige erfaringer.»



visjonær. Vi trenger å ta dette tankegodset tilbake, for våre barns skyld.

Friedrich Fröbel blir regnet som barnehagens far. *Barnehage (Kindergarten)* var hans nyord, og barnehagebevegelsen som oppsto i Tyskland fra midten til slutten av 1800-tallet blir regnet som hans innovasjon. I Friedrich Frøbels selvbiografi: *A letter to the Duke of Meiningen*, der han ber om pengestøtte til driften av verdens første barnehage, forteller han om en euforisk opplevelse på en vandretur hjem til Tyskland fra Sveits. Han hadde vært på et opphold hos filosofen og reformpedagogen Johann Heinrich Pestalozzi. Dette besøket skulle bli et vendepunkt for ham – et vendepunkt som har hatt betydning for barn over hele verden helt opp til våre dager.

LÆRE SJØLBERGING

Pestalozzis visjon var at barn skulle



frigjøres fra stillesitting og resitering av bibelvers til en mer allsidig vekst gjennom «hode, hånd og hjerte». Han ville styrke folk slik at de ble i stand til å kunne hjelpe seg selv. Derfor skulle skolens kunnskap knyttes tett til praktisk handling og moral. Sjølberging gjennom å erfare gårdsdrift stod sentralt. Gjennom sanselige erfaringer i natur og hage kunne opplæring i lesing, skriving, regning, botanikk og morallære skje. Denne reformskolen i Sveits fikk æren for at analfabetismen som rådet den gang, tok slutt i Sveits så tidlig som innen 1830.

LÆRING GJENNOM SANSENE

Den unge Friedrich Fröbel reiste for å lære hos Pestalozzi, men ble svært skuffet. Det han så av undervisning hos Pestalozzi, var ikke så nyskapende som han hadde sett for seg. For eksempel så han at matema-

EGEN HAGE: I den eldste barnehagen i den tyske byen Bad Blankenburg har de i dag gått over til plantekasser der de dyrker ulike grønnsaker. Plantekassene er plassert i forhold til hverandre, i et mønster, en estetikk inspirert av Friedrich Fröbel.



GRUNNLEGGER: Den tyske pedagogen Friedrich Fröbel (1782–1852) startet verdens første barnehage.
Foto: Heritage/NTB



HAGE: Den tyske pedagogen Friedrich Fröbel mente at barn fra tidlig alder måtte få anledning til å oppdage matematikk og botanikk gjennom sanselige erfaringer. Slik oppsto fröbelbarnehagene med grønnsakshage og blomsterbed.
Foto: froebelweb.org

tikk ble undervist på en tradisjonell og teoretisk måte. Det ble ikke dratt veksler på erfaringene fra gårdsarbeidet, slik Fröbel hadde forventet. Han undret seg over hvorfor de ikke klarte å ta elevenes erfaringer fra arbeidet i hagen inn i undervisningen i matematikk og botanikk.

Desillusjonert etter oppholdet returnerte Fröbel til Tyskland. Men med seg hadde han en ny og banebrytende idé: Skal man lykkes med utdanningen av mennesket, må utdanning starte med de yngste. Fröbel mente at barn fra svært tidlig alder måtte få anledning til å oppdage matematikk og botanikk gjennom sanselige erfaringer. Slik ville de få anledning til å se sammenhengene mellom det lille frøet og det modne eplet, og kunne oppdage at blomstens form hadde sin likhet med andre former i universet.

UTVIKLET EGEN PEDAGOGIKK

Etter noen dagers vandring, på vei tilbake fra oppholdet hos Pestalozzi, kom Fröbel en dag til et høydedrag der han så utover landskapet. Han ble slått av hvor vakkert det var å se utover jordbrukslandskapet med åkrene og de små gårdshusene med hager. Han forteller at det da slo ned i ham: *Barnehage skal det hete.*

Fröbel utviklet etter hvert en konkret pedagogikk for barnehagen. Den skulle være forankret i lek, sang og dans, for å



skape lyst og engasjement, men den skulle også være forankret i arbeid, for å lære om det jordiske og det materielle. Barna skulle derfor lære å dyrke mat for selvberging. Men de skulle også løfte blikket og se guddommelige sammenhenger mellom årstider og livets sykluser, vekst, grøde og død. I Frøbels barnehage var det derfor åpne plasser for ringdanser og leker.

SYNGE, DANSE OG DYRKE

Et like viktig kjennetegn i en Fröbelbarnehage var grønnsakshagen og blomsterbedene. De var laget i geometriske former for å illustrere den guddommelige geometrien. Han diktet sanger og ringleker både for mor og for barnehagepersonalet, som handlet om dyr, leketøy og dyrking. En barnehage og en lærerutdanning vokste ut av disse ideene, og formidling av filosofien knyttet til dem ble hans livsverk. Historiske beretninger kan fortelle om en aldrende Fröbel som sang og danset med en gruppe barn hver dag ute på hedene.

Denne barnehagepedagogikken ble spredt til hele verden gjennom 1900-tallet, men alltid med lokale tilpasninger. Derfor kan man se at de norske barnehagene, om de hadde grønnsakshager og blomsterbed, gjerne ikke var så opptatt av Frøbels geometriske estetikk. Hagene var gjerne røffere i kantene i Norge enn det



FORFATTER: Fröbel skrev både filosofiske og didaktiske bøker. Noen av disse er oversatt til engelsk.

«To hensyn har fått forrang når vi bygger våre barnehager: frykt og økonomi.»

I byen Bad Blankenburg finner vi verdens første barnehage. Den ble etablert i 1837. Her er det hugget inn et sitat fra Fröbel: «Kom, la oss leve sammen med våre barn.»

man for eksempel kunne se i England eller Kina, der hager og bed gjerne hadde beholdt tankene om de geometriske formene og lignet parker.

FRYKT OG ØKONOMI

Om vi ser på utformingen av barnehager i Norge i dag, er det tydelig at disse ideene har fått langt dårligere vilkår. Kunnskapen om barns behov for å være nær naturen og å få friheten til å utforske, leke og lære på sine egne måter har gått tapt for noe annet.

To hensyn har fått forrang når vi bygger våre barnehager: frykt og økonomi. Voksenverdenen har fått dominere med sin frykt for at barn skal bli skadet eller skitne, og den har satt begrensninger, for alt skal koste så lite som mulig. Noen kaller dette fornuftig og realpolitisk.

MER ENN EN ROMANTISK IDÉ

Noen omtaler Frøbels tanker som barn av den historiske epoken *romantikken*. Denne epoken er kjennetegnet av opprør mot fornuften og en fremheving av individuelle følelser, natur, ånd og forbindelsene mellom disse. Men navnet på romantikken må ikke tilsløre det faktum at livet var en reise i å overkomme utfordringer og kriser. For at barn skulle overleve etter spedbarnstiden, var de avhengig av tilgang på mat. Å dyrke i barnehagen var derfor også knyttet til overlevelse. I Fröbelhagen ville alle barn ha sitt lille hageområde de skulle passe på, men de skulle også bidra i et større felles område for dyrking av flere grønnsaker og planter.

I en verden der vi sårt trenger at den oppvoksende slekta får sanselige erfaringer med jord, vind, vann og vær gjennom årstidene for å kunne få nærhet til naturen, har vi som samfunn i stedet bidratt til å gjøre den fjernere for dem. Hit har vi kommet, men det var ikke hit vi skulle.



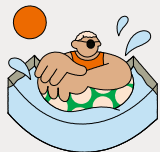
Foto: AdobeStock

**FØRSTE
STEG**

*Første steg
ønsker alle lesere
og bidragsyttere
en god jul og
et riktig godt nytt år!*

Dine unike medlemsfordeler

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du og dine få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi. Våre forsikringer til medlemspris er tilpasset ulike livsfaser.



Reiseforsikring



Livsforsikring



Studentforsikring



Innboforsikring



Barneforsikring



Husforsikring



Grunnforsikring



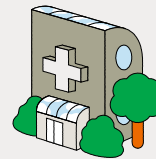
70+ forsikring



Bilforsikring



Uføreforsikring



Kritisk sykdomsforsikring

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 prosent rabatt på alt fra hytte- til dyreforsikring.

Andre fordeler i Tryg

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du også tilgang til psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemsfordeler

- boliglån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- overnatting på Hurdalsjøen Hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio.





BARNEFORSIKRING

Trygghet nå og i fremtiden

I Norge har vi gode offentlige støtteordninger for barn. Likevel kan sykdom eller ulykke føre til økonomisk belastning, både for familien og for barnets fremtid.

Barneforsikringen hjelper barnet økonomisk ved varig skade eller sykdom som fører til at barnet ikke kan jobbe i fremtiden.



Barnehager verden rundt

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK
FOTO: AFP/NTB OG ADOBE STOCK

1 FILIPPINENE

Jordskjelvøvelse i barnehagen

En barnehagelærer i Manila gir barna praktisk opplæring i hva de skal gjøre ved et eventuelt jordskjelv, som er en stadig trussel i regionen. Øvelsen var en del av Filippenes nasjonale beredskapsøvelse. Myndighetene oppfordrer befolkningen til å delta aktivt i slike øvelser for å styrke evnen til å reagere raskt ved faktiske naturkatastrofer. (NTB)



2 TYSKLAND

Demonstrerte mot barnehagekrisen

Flere hundre demonstranter samlet seg i Potsdam i Tyskland for å kreve bedre forhold i barnehagene. «Redd våre barnehager» står det på plakaten. Initiativet kommer som følge av en økende bekymring for underbemanning, lange ventelister og manglende ressurser i tyske barnehager. (NTB)



3 DANMARK

Hun oppfordrer til langsom pedagogikk

Forsker Crisstina Munck fra Københavns Professionshøjskole lanserer langsom pedagogikk. Det handler om å senke tempoet og være til stede i øyeblikket i barnehagen. – Når pedagoger tør å gi rom for barnas egen tidsopplevelse, oppstår nye muligheter for lek, fellesskap og utvikling, sier Munck. Langsom pedagogikk er en kritikk av en prestasjonsorientert barndom, ifølge forskeren. Hun er en av forfatterne bak boka *Langsom pædagogik – om tids betydning for barns hverdag i daginstitutionen*. (BUPL.dk)



4 VIETNAM

Nå har de lov å få mer enn to barn

En mor følger barnet sitt til barnehagen i hovedstaden Hanoi, samme dag som vietnamesiske myndigheter kunngjør at landets mangeårige tobarnspolitikk er avskaffet. Ifølge statlige medier skjer endringen i et forsøk på å motvirke de stadig synkende fødselstallene i landet. (NTB)

5 SVERIGE

Kritikk mot stadig større barnehager

Barnehager med over 100 barn blir stadig mer vanlig i Sverige. Nå vokser kritikken mot dem fra barnehagelærerne, foreldre og eksperter. 876 barnehager har mer enn 100 barn, og 17 barnehager har over 200 barn, viser en oversikt fra Skoleverket og Statistiska centralbyrån (SCB). Rönneholms förskola i Malmö er Sveriges største med 299 barn. En barnehagelærer i en annen barnehage forteller til Förskolan at barnehagen hun jobber i, har 12 avdelinger. To avdelinger på 30–35 barn må dele på tre toaletter. – Jeg hørte barn si: «Jeg kan bæsje når jeg kommer hjem», forteller hun. I undersøkelsen *År förskolan en skolform eller en hönsgrärd?* fra Sveriges Lärare svarer 804 av 892 lærere at de foretrekker barnehager med inntil fire avdelinger. (Fagbladet Förskolan)

Digital kommunikasjon er sjeldan nøkkelen til eit godt barnehagetilbod

Eg er uroa for kva vi kan miste, dersom både tilsette og foreldre i barnehagen **blir så opptatt av digital kommunikasjon at vi nesten ikkje snakkar saman lenger.**

Kvar veke fløymer det ut digital informasjon til norske barnehageforeldre. Nokre foreldre irriterer seg over stadige varsel på telefonen, andre er nesten umetlelege på informasjon. Det er mykje positivt med teknologi. I dag kan til dømes oppmøte, fridagar, planar og påminningar registrerast digitalt. Digital informasjon og kommunikasjon kan gje nyttig informasjon mellom barnehage og heim, men kan det også føre til eit dårlegare foreldresamarbeid?

MEIR SERVICE ENN PEDAGOGISK TILBOD

Eg er uroa for kva ein kan miste dersom ein let det digitale i stor grad erstatte samhandlinga mellom tilsette og foreldre, og særleg dersom det blir den rutineprega informasjonen som dominerer. I ytste konsekvens kan ei slik utvikling bidra til å endre synet på kva ein barnehage skal vere, at det vert meir ein serviceinstitusjon enn eit pedagogisk tilbod for barn.

Digital kommunikasjon er prega av korte beskjedar, han fangar ikkje opp sinnsstemning eller kroppsspråk. Han inviterer ikkje til andre tema enn akkurat det som blir etterspurt. Registrering av bleieskift, søvn og matinntak kan sjølvsagt vere nyttig infor-

masjon, men vil ikkje spegle kvardagen til barnet. Det er lett å undervurdere samtala i garderoben, den som kan bidra til å byggje relasjonar mellom foreldre, barn og tilsette. Å vite kva heimen er opptatt av, og få kjennskap til små og store hendingar i barnet sitt liv, er viktig for å møte barnet på best mogleg måte. Den informasjonen som barnehagen får gjennom desse korte samtalene, kan vere gull verd. Også foreldre vil gå glipp av mykje dersom det meste av kommunikasjon skjer digitalt.

EIT FARESIGNAL

Eg er trygg på at menneskeleg dialog framleis er viktig for foreldre og tilsette, men eg høyrer også historier som vitnar om det motsette. Det er eit faresignal dersom både tilsette og foreldre blir så opptatt av det digitale at vi nedprioriterer menneskeleg relasjon og dialog. Det vil foreldre, tilsette og ikkje minst barnet kunne tape på. Kvaliteten på barnehagetilbodet ligg sjeldan i dei digitale tala eller i den informasjonen som blir plotta inn i digitale system. Kvaliteten på tilbodet erfarer du best i møte med andre menneske.

”
Det er lett å undervurdere samtala i garderoben, den som kan bidra til å byggje relasjonar mellom foreldre, barn og tilsette.

Anita Holm Cirotzki
sentralstyremedlem og leiar
i kontaktforum barnehage i
Utdanningsforbundet
anitaholm.cirotzki@utdanningsforbundet.no





Øystein Bonvik



Line Melvold



Frode Thorjussen



Jan Spurkeland

LEDERFORUM 2026

TYDELIG LEDELSE

Hva skjer når ledelse glipper – når konflikter får vokse, retningen blir utydelig og samarbeidet skaper mer frustrasjon enn fellesskap? Og hvordan ser det ut når ledelse virker – når den er tydelig, modig, varm og samlende? På denne konferansen får du faglig påfyll og konkrete verktøy for å styrke din lederrolle i barnehagen.

STED: OSLO KONGRESSENTER
TID: 13. MARS, 2026
WWW.UTVIKLINGSFORUM.NO

